

VOJENSKÝ VYSOKOŠKOLSKÝ INTERNÁT (1943 – 1945).

II. časť

JAROSLAV KOZOLKA

KOZOLKA, J.: Military College Boarding School (1943 – 1945). Part II. Vojenská história, 4, 23, 2019, pp 53-81, Bratislava.

The second part of the study provides additional information about the activity of the Military College Boarding School between 1943 and 1945, until its demise in March 1945. The study points out to the Boarding School activity in the academic year of 1943/1944, change in organisation valid from January 1944, consisting of its integration under the Military Academy in Bratislava and the change of its title to the Department of Military Undergraduates, with the original purpose and tasks remaining the same. The Boarding School learners started to be called military undergraduates thereafter. The outbreak of the Slovak National Uprising (SNU) on 29 August 1944 significantly affected the Boarding School operation in the second half of 1944. A part of the military undergraduates and the Boarding School commander got involved in the SNU and the rest left to go home. The study also deals with the final stage of the Boarding School existence, when the Ministry of National Defence in Bratislava renewed its operation in October 1944, however, with only a part of the military undergraduates continuing their studies. The Boarding School was definitely dissolved at the end of March 1945, as a result of the Red Army approaching Bratislava and its activity was not renewed after the liberation of Slovakia.

Military History. Slovakia. Army of the 1st Slovak Republic. Military Education. Military College Boarding School (1943 – 1945). Part II. 20th century.

Projekt Vojenského vysokoškolského internátu (VVI) po uplynutí akademického roka 1942/1943, napriek rôznym počiatočným problémom a nedostatkom v jeho činnosti, ktoré však boli charakteristické pre každú novozriadenú vojenskú školskú inštitúciu, preukázal svoju životaschopnosť. Činnosť VVI zároveň potvrdila, že myšlienka zriadenia VVI bola pre slovenskú brannú moc vhodným riešením pre zabezpečovanie dôstojníkov z povolania s vysokoškolským vzdelaním. Komplikácie týkajúce sa zabezpečenia vojenského výcviku nastali u frekventantov VVI, ktorí študovali v zahraničí. V priebehu akademického roka 1942/1943 nemohli absolvovať vojenský výcvik na VVI tak ako frekventanti študujúci na slovenských vysokých školách. Tí ho pritom absolvovali priebežne, počas celého akademického roka 1942/1943. V júli 1943 sa venovali praktickému bojovému výcviku a štúdiu vojenských predmetov. V dňoch 19. až 20. júla 1943 absolvovali frekventanti VVI ostré školské streľby na posádkovej strelnici v Bratislave.¹ V dňoch 28. až 30. júla 1943 frekventanti VVI absolvovali s „veľmi uspokojivým výsledkom“ písomné skúšky zo všetkých vyučovaných vojenských predmetov,² okrem tých, ktorí boli záložnými dôstojníkmi v hodnosti poručíka³ a frekventantov VVI, určených za inštruktorov vojenského výcviku. Ostrých strelieb a písomných skúšok sa nezúčastnili tiež študenti farmácie a frekventanti VVI, ktorí boli v tom čase chorí. Títo frekventanti VVI však písomné skúšky z vojenských

¹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. Oddiel vojenských vysokoškolákov, 5. 8. 1943. Vec: Prehľad výcviku frekventantov VVI.

² Tamže.

³ Frekventantmi VVI, študujúcimi na slovenských vysokých školách, ktorí boli v hodnosti por. v zál. boli: Michal Stenchlák, Ondrej Takáč, Jozef Zvara, Ján Vdoviak, Mariana Vestenický, František Targoš, Tomáš Mihálik, Viliam Cramer a Jozef Hurban. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. Oddiel vojenských vysokoškolákov, 5. 8. 1943. Vec: Prehľad výcviku frekventantov VVI. Príloha č. 1

predmetov absolvovali na jeseň 1943, okrem frekventantov VVI, ktorí boli dôstojníkmi.⁴ Sedem frekventantov VVI bolo pri skúškach z vojenských predmetov neúspešných, a preto ich museli zopakovať tiež na jeseň roku 1943.⁵

Frekventanti VVI, študujúci na SVŠT po skončení akademického roka 1942/1943, ako aj absolvovaní vojenského výcviku v júli 1943, následne vykonali povinnú letnú prax v auguste 1943 vo vojenských útvaroch a zariadeniach⁶ na základe nariadenia s mocou zákona č. 54/1943 Sl. z. o povinnom zamestnávaní poslucháčov vysokých škôl technických počas prázdnin⁷, ktorý nahradil pôvodné nariadenia s mocou zákona č. 94/1941 Sl. z. o povinnom zamestnávaní poslucháčov vysokých škôl technických počas prázdnin. Frekventanti VVI, študujúci na v Bratislave na SU a vysokých školách, absolvovali povinnú letnú prax podľa nariadenia s mocou zákona č. 55/1943 Sl. z. o pracovnej povinnosti poslucháčov vysokých škôl a absolventov škôl stredných,⁸ ktorý nahradil nariadenia s mocou zákona č. 145/1941 Sl. z. o pracovnej povinnosti poslucháčov vysokých škôl a absolventov škôl stredných. Následne frekventanti VVI nastúpili v septembri 1943 na mesačnú dovolenku.

Frekventanti VVI, študenti veterinárstva v Hannoveri, sa po skončení akademického roka 1942/1943 vrátili na Slovensko až 1. septembra 1943, pričom od 2. septembra 1943 nastúpili priamo na prázdninovú odbornú prax vo vojenských útvaroch a zariadeniach, ktorú vykonávali až do 30. septembra 1943. Odbornú prax však vykonávali iba desiatí študenti, nakoľko traja sa museli vrátiť do Hannoveru z dôvodu vykonania probačnej skúšky.⁹ Dovolenku mali od 1. októbra 1943 do 30. októbra 1943 a od 1. novembra 1943 nastúpili na ďalšie vysokoškolské štúdium, v ktorom však už nepokračovali na Vojenskej veterinárskej akadémii v Hannoveri,¹⁰ ale na Vysokej škole zverolekárskej vo Viedni,¹¹ na ktorú boli premiestnení na základe záverov rokovania ministra NO gem. I. tr. Ferdinanda Čatloša s nemeckou stranou.

Frekventanti VVI študujúci na Technickej vysokej škole v Stuttgarte (Technische Hochschule Stuttgart),¹² sa po absolvovaní prvého ročníka školy vrátili na Slovensko, kde v auguste 1943 boli odoslaní na dovolenku.¹³ Na základe školských osnov však museli absolvovať po skončení akademického ročníka 1942/1943 cez prázdniny odbornú prax, buď

⁴ Inštruktormi boli predovšetkým študenti technických odborov Ladislav Červeň, Alojz Hauskrecht, Gustáv Husárik, Rudolf Chrybík, Ján Kolesár, František Lamoš – Beňovský a Michal Žiak, ďalej študenti práva Ervín Čierny, Anton Lesyk a Juraj Ollé, študent filozofickej fakulty Ladislav Valentík a medik Štefan Forgáč. In Tamže, príloha č. 1.

⁵ Tamže, Príloha č. 1.

⁶ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. VVI, č. j. 110 Dôv./1943 z 21. 5. 1943. Vec: Prázdninová prax frekv. VVI – pridelenie.

⁷ Podľa § 1 ods. 1 nariadenia s mocou zákona č. 54/1943 Sl. z. o povinnom zamestnávaní poslucháčov vysokých škôl technických počas prázdnin, boli poslucháči vysokých technických škôl (okrem poslucháčov kreslenia) konať vo svojom odbore prázdninovú prax. Podľa § 1 ods. 2 nariadenia boli povinní absolvovať prax aj absolventi vysokých škôl technických, ak dovtedy absolvovaná prax nebola dostačujúca podľa predpisov.

⁸ Podľa § 1 ods. 1 nariadenia s mocou zákona č. 55/1943 Sl. z. o pracovnej povinnosti poslucháčov vysokých škôl a absolventov škôl stredných, boli poslucháči vysokých škôl a absolventi stredných škôl, slovenskí štátni občania povinní cez prázdniny konať poľnohospodárske alebo iné práce. Podľa § 4 ods. 1 predmetného nariadenia s mocou zákona, pracovnej povinnosti nepodliehali poslucháči, ktorí konali vojenskú službu, poslucháči lekárstva a lekárnictva, ktorí boli Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky zadení do nemocníc alebo lekární, poslucháči zverolekárstva, určovaní na prax Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, poslucháči vysokých škôl technických, ktorí konali povinnú prázdninovú prax podľa osobitných predpisov, poslucháči trvalo zamestnaní štátom alebo v súkromných podnikoch a poslucháči bohoslovja.

⁹ HUSÁR, Ladislav. *Slovenské veterinárstvo v rokoch 1939-1945*. Košice : Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, 2001, s. 157. ISBN 80-968464-7-7.

¹⁰ Tamže.

¹¹ Tamže.

¹² Išlo o frekventantov VVI Jozefa Bednárika, Rudolfa Mitschiana, Jozefa Modrovicha, Júliusa Rybára a Karola Trizuliaka. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. Oddiel vojenských vysokoškolákov, 5. 8. 1943. Vec: Prehľad výcviku frekventantov VVI. Príloha č. 1.

¹³ VHÚ-VHA Bratislava, f. spisy spravodajské 53-43-88-1, šk. 118. Technische Hochschule Stuttgart, Praktikantenamt der Technischen Hochschule Stuttgart, Abteilung für Maschineningenieurwesen, Elektrotechnik und Luftfahrt, 15. 7. 1943, Betrifft: Slowakische Militärhochschule (Technická vysoká škola Stuttgart, kancelária stáží Technickej vysokej školy, katedra strojárstva, elektrotechniky a leteckej dopravy. Vec: Slovenskí vojenski študenti).

v leteckom závode Dornier vo Friedrichshafene, alebo v leteckom závode Messerschmitt v Augsburgu,¹⁴ pričom o ich zaradení na stáže obdobne, ako aj o zaradení všetkých nemeckých študentov leteckého inžinierstva na stáže, rozhodoval Nemecký výskumný ústav letectva v Berlíne – Adlershofe (Der Deutschen Versuchsanstalt für Luftfahrt).¹⁵ Vedenie vysokej školy sa preto obrátilo na slovenského vojenského a leteckého ataše gen. II. tr. Augustína Malára, s ktorým riešila daný problém.¹⁶ Gen. II. tr. Augustín Malár sa následne obrátil na slovenské MNO a veliteľstvo VVI, ktoré súhlasili s odoslaním slovenských študentov na prázdninovú odbornú prax do nemeckých leteckých závodov.¹⁷ Frekventant VVI Jozef Modrovich, jeden zo študentov leteckého inžinierstva v Technickej vysokej škole v Stuttgarte, sa po skončení prvého ročníka vysokej školy rozhodol predčasne ukončiť štúdium a požiadal o premiestnenie na Slovensko k peš. pl. 3. Ešte absolvoval prázdninovú odbornú prax v leteckom závode Junkers-Werke v Dessau, následne bol dňom 31. októbra 1943 premiestnený z VVI k Leteckému parku.¹⁸

Celkový počet príslušníkov VVI sa po skončení akademického roka 1942/1943 z viacerých príčin mierne znížil oproti októbru 1942. Najčastejšími dôvodmi zníženia počtu frekventantov VVI bolo zanechanie vysokoškolského štúdia alebo nezáujem frekventantov VVI o výkon služby dôstojníka z povolania¹⁹ alebo spáchanie závažnejších disciplinárnych priestupkov. Dôvodom na vyradenie ďalších frekventantov VVI bol ich zlý zdravotný stav,²⁰ čo im však neprekážalo v pokračovaní vo vysokoškolskom štúdiu, teraz už v postavení civilných študentov.

MNO trvalo, aby frekventanti VVI nielen absolvovali vojenský teoretický a praktický výcvik a tak sa stali plnohodnotnými dôstojníkmi, mali primerané študijné výsledky počas vysokoškolského štúdia, ale aj aby spĺňali náročné morálne kritériá, kladené na dôstojníkov z povolania. Preto sa u nich skúmala aj ich štátna spoľahlivosť. Podľa štandardne uplatňovaných spravodajsko-policiajných postupov tej doby boli na základe zistení obranného oddelenia MNO a štátno-bezpečnostných orgánov viacerí frekventanti VVI označení ako osoby s pochybnou štátnou spoľahlivosťou. Za takýchto boli označení napr. frekventanti VVI Zoltán Breza a Belo Uhnák, obaja študenti architektúry vo Viedni, ako aj frekventanti VVI Jozef Bunganič a Alfréd Biringer (študenti práva na SU) a ďalší frekventanti VVI,²¹ pričom veliteľstvu VVI bolo v týchto prípadoch odporučené ich nenápadne pozorovať a svoje zistenia o ich správaní a názoroch malo oznámiť obrannému oddeleniu MNO.²² V prípade vojenského vysokoškolačka Zoltána Brezu bolo napokon na

¹⁴ ŠUMICHRASŤ, Peter – KLABNÍK, Viliam. *Slovenské letectvo 1939 – 1944* 2. Bratislava : Magnet – Press Slovakia, 2000, s. 27. ISBN 80-968073-6-6.

¹⁵ VHÚ-VHA Bratislava, f. spisy spravodajské 53-43-88-1, šk. 118. Technische Hochschule Stuttgart, Praktikantenamt der Technischen Hochschule Stuttgart, Abteilung für Maschineningenieurwesen, Elektrotechnik und Luftfahrt, 15. 7. 1943, Betrifft: Slowakische Militärhochschule (Technická vysoká škola Stuttgart, kancelária stáží Technickej vysokej školy, katedra strojárstva, elektrotechniky a leteckej dopravy. Vec: Slovenskí vojenský študenti).

¹⁶ Tamže.

¹⁷ VHÚ-VHA Bratislava, f. spisy spravodajské 53-43-88-1. MNO, č. j. 272.182 Dôv./voj. at. 1943 zo 16. 8. 1943. Vec: Frekventanti VVI – prax, dobrozdanie.

¹⁸ In VA-CR Trnava. Osobný spis Jozefa Modrovicha. Dotazník vyplnený Jozefom Modrovichom 19. 5. 1966, s. 1-2, Životopis Jozefa Modrovicha z 26. 9. 1963, s. 1. Kmeňový list Jozefa Modrovicha; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. Oddiel vojenských vysokoškolákov, 5. 8. 1943. Vec: Prehľad výcviku frekventantov VVI. Príloha č. 1.

¹⁹ Veliteľstvo VVI podalo návrh na vylúčenie frekventantov VVI Jozefa Pokorného a Juraja Holbu. Jozef Pokorný dezertoval z VVI a nebolo o ňom známe miesto pobytu. Preto bolo naňho podané aj trestné oznámenie. Juraj Holba sa drzo správal voči nadriadeným a mal absolútne nevojenské správanie, pričom nespĺňal podmienky štúdia a výcviku vo VVI. VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. VVI, č. j. 158.Dôv./1943 z 22. 7. 1943. Vec: Frekventanti VVI – návrh na vylúčenie a premiestnenie.

²⁰ Zo zdravotných dôvodov boli z voj. služby a z VVI prepustení frekventanti VVI Jozef Kašša, Juraj Brtko a Ján Janúšek. In Tamže.

²¹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, obranné oddelenie, č. j. 404.375/Dôv.obr.1942 zo 7. 1. 1943. Vec: Frekventanti VVI Bratislava – vyšetrovanie spoľahlivosti; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. VVI, č. j. 281.dôv.1943 z 15. 12. 1943. Vec: frekv. Alfréd Biringer - návrh na vylúčenie z VVI.

²² VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, obranné oddelenie, č. j. 404.375/Dôv.obr.1942 zo 7. 1. 1943. Vec: Frekventanti VVI Bratislava – vyšetrovanie spoľahlivosti.

základe nepriaznivých študijných výsledkov a z dôvodov politickej a štátnej nespoľahlivosti rozhodnuté o jeho vylúčení z VVI.²³

Na základe uvedených dôvodov, zväčša pre nepriaznivé študijné výsledky a pre nezáujem o službu dôstojníka z povolania, spojeného s porušovaním disciplíny, sa počet frekventantov VVI v akademickom roku 1942/1943 mierne znížil. MNO však malo záujem na vyštudovaní približne rovnakého počtu vysokoškolákov a v tých študijných odboroch, ktoré boli stanovené pri vzniku VVI v októbri 1942. Preto MNO pristúpilo po skončení akademického roka 1942/1943 na doplnenie počtov frekventantov VVI náborom nových frekventantov VVI. Časť z nich boli začínajúci študenti prvého ročníka vysokoškolského štúdia, ďalšiu časť z nich sa podarilo získať náborom medzi vysokoškolskými študentmi vyšších ročníkov. Aj tak bol stav frekventantov VVI v októbri 1943 oproti októbru 1942 nižší, keďže v októbri 1942 ich bolo 213 a v októbri 1943 ich bolo 203.²⁴ U vylúčených frekventantov VVI sa dôsledne vyžadovalo nahradenie doby, po ktorú boli počas vysokoškolského štúdia v zaopatrení vojenskej správy, okrem tých, ktorí boli vylúčení z VVI zo zdravotných dôvodov. Túto dobu vylúčení frekventanti VVI mali nahradiť výkonom vojenskej prezenčnej služby pri vojenských útvaroch. Keďže šlo o maturantov, bolo im umožnené absolvovať Školu na výchovu dôstojníkov v zálohe (ŠDZ).

Štúdium frekventantov VVI na slovenských vysokých školách v akademickom roku 1943/1944

Akademický rok 1943/1944 na Slovenskej univerzite (SU) a ostatných vysokých školách na Slovensku bol v znamení najvyššieho počtu zapísaných vysokoškolských študentov v rokoch 1939 – 1945, čo vyplývalo, okrem iného, aj zo skutočnosti, že v akademickom roku 1942/1943 SVŠT otvorila sedem nových ročníkov a VOS päť nových ročníkov na základe rozšírenia štúdia o nové odbory.²⁵ Pre všetkých vysokoškolských študentov, teda aj pre frekventantov VVI, sa štúdium v akademickom roku 1943/1944 na fakultách SU a vysokých školách v Bratislave začalo vykonaním riadneho zápisu na škole, ktorý bol od 27. septembra do 9. októbra 1943.²⁶

Po absolvovaní dovolení v septembri 1943 frekventanti VVI od 1. októbra 1943 nastúpili na štúdium do VVI a pokračovali v štúdiu v akademickom roku 1943/1944. V októbri 1943 z celkového počtu 203 frekventantov VVI študovalo na slovenských vysokých školách 62 študentov medicíny, 9 študentov farmácie, 23 študentov práva, 12 študentov filozofickej fakulty, 16 študentov stavebného inžinierstva, 14 študentov chemického inžinierstva, 24 študentov strojného inžinierstva, 3 boli študentmi poľnohospodárskeho inžinierstva, 5 bolo študentov lesného inžinierstva, 1 študent zememeračského inžinierstva, 4 študenti elektrotechnického inžinierstva, 10 študentov komerčného inžinierstva.²⁷ Zvyšná časť vojenských vysokoškolákov študovala veterinárnu medicínu, architektúru a letecké inžinierstvo naďalej v zahraničí.

Pre vytvorenie čo najlepších podmienok pre štúdium frekventantov VVI, predovšetkým študujúcich na slovenských vysokých školách, sa veliteľstvo VVI v akademickom roku

²³ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 483, VVI, č. j. 291.dôv./1943 z 22. 12. 1943. Vec: Frekv. Breza Zoltán - návrh na vylúčenie z VVI; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 483, VVI, č. j. 455.312/dôv.I/2.1944 z 24. 1. 1944. Vec: Breza Zoltán, frekv. VVI - návrh na vylúčenie z VVI.

²⁴ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO obyčajné, 1942, šk. 293, MNO, č. j. 75.482.II/2-1942 zo 14. 9. 1942. Vec: Vojenský vysokoškolský internát - zriadenie. Čl. VIII. Podmienky prijatia voj. vysokoškolákov; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383, VVI, č. j. 227.dôv./1943 zo 14. 10. 1943. Vec: Prehľad o VVI a soznam velit. sboru VVI - prehľad. Príloha č. 1 „Prehľad o VVI“.

²⁵ Kol. autorov. *Päť rokov slovenského školstva 1939-1943*. Bratislava : Štátne nakladateľstvo, 1944, s. 324.

²⁶ Kol. autorov. *Slovenská univerzita v Bratislave. Soznam osôb, ústavov a prednášok. Zimný semester študijného roku 1943-44*. Bratislava : Akademický senát SU, 1943, s. 98.

²⁷ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383, VVI, č. j. 227.dôv./1943 zo 14. 10. 1943. Vec: Prehľad o VVI a soznam velit. sboru VVI - prehľad. Príloha č. 1 „Prehľad o VVI“.

1943/1944 snažilo zlepšiť ich ubytovacie priestory, aj keď možnosti na ich zlepšenie boli malé. Frekventanti VVI boli aj s veliteľstvom VVI naďalej umiestnení v kasárňach M. M. Hodžu v Bratislave, v ktorých však neboli pre potreby VVI vyčlenené dostatočné priestory, vo VVI chýbal predovšetkým dostatok učební pre frekventantov VVI. Časť ubytovacích priestorov bola príliš chladná, nakoľko budova internátu bola pôvodne postavená ako skladište.²⁸ Veliteľstvo VVI, ktoré v septembri 1943 pripravovalo organizačné opatrenia na otvorenie akademického roka 1943/1944, preto vylepšovalo ubytovacie priestory frekventantov VVI. Pripravoval sa program vojenského výcviku frekventantov VVI v novom akademickom roku, v ktorom mali byť zohľadnené skúsenosti zo zabezpečovania vojenského výcviku v predošlom akademickom roku, poznamenané pomerne značnou mierou improvizácie.

V januári 1944 došlo k reorganizácii slovenskej brannej moci, v rámci ktorej vznikli nové inštitúcie, niektoré sa pretransformovali, zmenili sa kompetencie, ale aj názvy a obsah činnosti niektorých vojenských zložiek.²⁹ Organizačnou zmenou prešiel aj VVI, keď minister NO gen. I. tr. Ferdinand Čatloš rozhodol, že od 1. januára 1944 bude VVI zrušený ako samostatná školská inštitúcia. Bolo zrušené veliteľstvo VVI, samotný Oddiel vojenských vysokoškolákov, v ktorom boli sústredení všetci frekventanti VVI, bol po stránke výcvikovej, administratívnej a kmeňovej pričlenený k VAK pod názvom Oddelenie vojenských vysokoškolákov (OVV).³⁰ Zároveň došlo k premenovaniu frekventantov VVI na vojenských vysokoškolákov. Akceptoval sa tak pôvodný návrh z roku 1942, aby bol VVI navrhovaný ako súčasť VAK.³¹ Napriek týmto zmenám sa v praxi naďalej bežne používal teraz už nesprávny názov VVI, a to až do zániku slovenskej brannej moci.

Vojenský vysokoškolační tak boli na základe organizačnej zmeny podriadení veliteľovi VAK, ktorým bol plk. pech. Alojz Králik.³² Na VAK tak existovali tri oddelenia, a to

²⁸ Tamže.

²⁹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 453. MNO, č. j. 457.400 Dôv. 2/4.1944 z 22. 1. 1944. Vec: Organizácia Brannej moci SR za brannej pohotovosti štátu; PAŽUROVÁ, Helena. Prípravy budovania obrany na severovýchodnom Slovensku (január – máj 1944). In TÓTH, Dezider (ed.) *Generál Július Nosko. Príspevky z odborného seminára k 100. výročiu narodenia Júliusa Noska, Tisovec, 6. júna 2007*. Banská Bystrica : M SNP, 2011, s.128-129. ISBN 978-80-89514-04-5.

³⁰ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, č. j. 278.077/Dôv. III./4-1943 z 21. 12. 1943. Vec: Vojenský vysokoškolský internát – zrušenie ako samostatná kmeňová jednotka a pričlenenie k VAK.; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, č. j. 277.346 I/3.1943 z 27. 11. 1943. Vec: Vojenský vysokoškolský internát – pričlenenie k VAK.

³¹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1942, šk. 264. MNO, č. j. 99.686 Dôv.-III/15-1942 z 23. 6. 1942. Vec: Oddiel vysokoškolákov – zriadenie – prípravné práce; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1942, šk. 264. MNO, Vložka k č. j. 99.686 Dôv.-III/15-1942 z 24. 6. 1942.

³² KRÁLIK, Alojz (16. 6. 1895 Vyšný Svidník – ?). V r. 1916 absolvoval gymnázium v Prešove. V máji 1916 ako jednoročný dobrovoľník nastúpil k 32. poľnému jágorskému práporu, absolvoval ŠDZ v Košiciach. Od 16. 12. 1916 vel. družstva a následne čaty. Dňa 26. 2. 1917 bol odoslaný na ruský front. K 1. 10. 1917 povýšený na dôst. zást. Od januára 1918 veliteľ čaty, zúčastnil sa bojov na Ukrajine, neskôr zástupca veliteľa roty. Od 16. 6. 1918 premiestnený na talianske bojiisko. Od 20. 3. 1919 príslušník čs. armády v hodnosti por. pech. Od 25. 3. 1919 veliteľ čaty peš. pl. 67 v Prešove a v Olomouci, v júni 1919 premiestnený k peš. pl. 14 v Moste. Od 1. 9. 1919 do 20. 5. 1920 vel. čaty a roty, pr. 10 v Trebišove ako vel. čaty a pobočník veliteľa. Od r. 1929 kpt. pech., od 15. 9. 1931 premiestnený k peš. pl. 28 v Prahe ako vel. čaty, dočasný veliteľ roty a veliteľ roty. V r. 1935 absolvoval kurz pre vel. rôt v Miloviciach. Od 1. 4. 1936 škpt. pech. V čase všeobecnej mobilizácie čs. brannej moci od 23. 9. do 17. 10. 1938, veliteľ práporu peš. pl. 78 v Mozoline. Od 16. 12. 1938 vel. roty pracovného pr. 101. Od 17. 12. 1938 až do rozbitia ČSR v marci 1939 inštruktor BV a zástupca čs. voj. správy pri HV HG v Bratislave. Po vzniku Slov. štátu zaradený do hor. peš. pl. 2 v Ružomberku. Dňom 17. 5. 1939 povýšený na mjr. pech., prednosta 2. sprav. oddelenia HVV v Bratislave. V priebehu poľ. ťaženia proti Poľsku v septembri 1939 pridelený k hlavnému vel. HG v Bratislave, organizoval mobilizáciu príslušníkov HG a vytváranie z nich strážne a pracovné prápory HG. Od 1. 7. 1940 pplk. pech., dňom 30. 9. 1940 premiestnený peš. pl. 1 v Bratislave, zástupcu veliteľa pluku. Od 8. 12. 1941 do 29. 4. 1942 sa zúčastnil ťaženia proti ZSSR, veliteľ mot. peš. pl. 20 u RD, účastník bojov pri Golodajevke a Dimitrijevke. Po návrate z poľa pridelený k MNO, prednosta odd. pre branné účely vojenskej správy. Od 1. 7. 1943 plk. pech. V roku 1943 pôsobil päť mesiacov v poli ako vel. peš. pl. 101 u ZD. V roku 1944 veliteľ VAK v Bratislave. Dňa 29. 8. 1944 zastupoval neprítomného veliteľa bratislavskej posádky. Pod vplyvom udalostí v dňoch 29. a 30. 8. 1944 v Bratislave sa nervovo zrútil a odišiel na zdrav. dovolenku. Z poverenia ministra NO Štefana Haššíka bol od 15. 9. 1944 ustanovený za hlavného veliteľa žandárstva na Slovensku, neskôr veliteľa finančnej stráže. Po skončení druhej svetovej vojny dekrétom MNO z 21. 9. 1948 nebol povolaný do činnnej služby dôstojníka čs. brannej moci. Bola mu ponechaná iba hodnosť škpt. pech., bol odoslaný na dovolenku s čakaním. Dňom 1. 4. 1949 bol preložený do výslužby.

oddelenie vojenských akademikov, oddelenie vojenských vysokoškolákov a oddelenie aspirantov (frekventantov školy na výchovu dôstojníkov pechoty a delostrelectva v zálohe). V dôsledku tejto zmeny bol pôvodný veliteľ VVI pplk. konc. PhDr. Gregor Zapletal premiestnený k MNO, oddeleniu vojenskej propagandy. Ostatní členovia veliteľského zboru pôvodného VVI boli premiestnení k VAK, pričom mjr. del. Miloš Vesel pre svoje skúsenosti s riadením Oddielu vojenských vysokoškolákov v rámci VVI bol tiež premiestnený k VAK a ustanovený za veliteľa OVV. Pobočníkom veliteľa VAK pre OVV bol ustanovený stot. konc. Jozef Bránsky.³³ K OVV boli pričlenení aj npor. pech. Ján Solár, rtk. rtm. hosp. Anton Paška a rtk. rtm. poč. Ján Sopko.³⁴

Už skôr, v januári 1943, došlo k organizačnej zmene na MNO, na základe ktorej bol zrušený Inšpektorát brannej moci, ktorému podliehali vojenské školy aj s VVI.³⁵ Na základe rozkazu ministra NO z 2. apríla 1943 bol VVI spolu s ostatnými vojenskými školami podriadený priamo ministrovi NO, ktorý ich riadil prostredníctvom I. náčelníka štábu MNO a 2. oddelenia: Výcvik – školy.³⁶ Vojenské V marci 1944 došlo k ďalšej čiastkovej organizačnej zmene, dotýkajúcej sa zmeny podriadenosti vojenských škôl. Od 15. marca 1944 bol štáb MNO rozdelený na štáb ministra a Hlavné vojenské veliteľstvo (HVV). Na základe rozdelenia právomocí medzi štáb ministra a HVV pripadol OVV spolu s VAK, Vysokou vojennou školou a ďalšími vojenskými inštitúciami do právomoci HVV.³⁷ Na HVV priamo riadil vojenské školy I/2 oddelenie: generálneho štábu, konkrétne jeho podriadená súčasť, a to I/2-3 oddelenie: školy, výcvik a telovýchova.³⁸

Veliteľ VAK plk. pech. Alojz Králik po pričlenení VVI k VAK od januára 1944 sa v krátkom čase stihol oboznámiť s dovtedajším fungovaním OVV, so špecifikami štúdia vojenských vysokoškolákov na civilných vysokých školách a na fakultách SU. Tie vyplývali zo študijných plánov jednotlivých vysokých škôl a fakúlt SU, ale aj zo špecifických nárokov jednotlivých študijných odborov na prednášky, praktické cvičenia, odbornú prax a pod. Okrem iného mal možnosť sa bližšie oboznámiť s rozsahom vojenskej teoretickej výchovy a praktického výcviku vojenských vysokoškolákov, ako aj s nedostatkami v ich výcviku a výchove. Preto ešte v marci 1944 navrhol MNO zásadnejšie zmeny vo vojenskom výcviku vojenských vysokoškolákov. V návrhu poukázal, že vojenski vysokoškolači v priebehu akademického roka z objektívnych dôvodov len v minimálnej miere absolvujú vojenský teoretický a praktický výcvik, týždenne maximálne v rozsahu jedného dňa, v prípade niektorých vojenských odborných predmetov len niekoľko hodín. Namietol, že vojenskému výcviku vojenských vysokoškolákov sa mohol venovať iba jediný dôstojník zbraní z povolania, a to veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel, nakoľko jeho zástupca bol dôstojníkom konceptnej služby, a výpomocnými inštruktormi boli iba záložní dôstojníci, ktorí sami boli vojenskými vysokoškolákmi.³⁹ Vyhodnotil, že vojenské vzdelanie poskytované vojenským vysokoškolákom je všeobecné, minimálne a nedostačujúce pre službu dôstojníka z povolania. Preto navrhol MNO, aby čas prázdnin, a to júl a august v rokoch 1944 a 1945, bol vyhradený na vojenský výcvik a školenie vojenských vysokoškolákov podľa

³³ Stot. konc. Jozef Bránsky bol sám študentom SVŠT, odboru poľnohospodárske inžinierstvo v r. 1942 až 194. Vysokoškolské vzdelanie však ukončil v Košiciach. In VA-CR Trnava, osobný spis Jozefa Bránskeho. Životopis Jána Bránskeho z 13. 8. 1951.

³⁴ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, č. j. 278.077/Dôv. III./4-1943 z 21. 12. 1943. Vec: Vojenský vysokoškolský internát – zrušenie ako samostatná kmeňová jednotka a pričlenenie k VAK; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1943, šk. 383. MNO, č. j. 277.346 I/3.1943 z 27. 11. 1943. Vec: Vojenský vysokoškolský internát – pričlenenie k VAK.

³⁵ CSEFALVAY, František a kol. *Vojenské dejiny Slovenska - V. zväzok 1939-1945*. Bratislava: MAGNET PRESS, Slovakia a VHÚ Bratislava, 2008, s. 138-139. ISBN 978-80-89169-16-0.

³⁶ Tamže, s. 139.

³⁷ PAŽUROVÁ, ref. 29, s.128-129.

³⁸ Tamže; CSEFALVAY a kol., *Vojenské dejiny Slovenska*, ref. 35, s. 144-145.

³⁹ Jeden z inštruktorov OVV bol por. pech. Viliam Cramer, ktorý bol zároveň vojenským vysokoškolákom, študentom práva, absolvent VAK. In VA – CR Trnava. Evidenčný list a záznam o službe Viliama Cramera.

učebnej osnovy, ktorú predložil spolu s hlásením. Výcvik vojenských vysokoškolákov mali viesť štyria dôstojníci pechoty z povolania z VAK. V mesiaci september v rokoch 1944 a 1945 mali vojenski vysokoškoláci podľa návrhu veliteľa VAK absolvovať prázdninovú dovolenku.⁴⁰ Pre vojenských vysokoškolákov, študujúcich v zahraničí alebo študujúcich technické odbory, ktorí zo študijných dôvodov nemohli absolvovať výcvik, navrhol, aby po skončení poslednej štátnej skúšky boli pridelení podľa absolvovaného študijného odboru k ŠDZ, zriadenej v rámci VAK, resp. k niektorej zo ŠDZ, určených na výchovu záložných dôstojníkov služieb, kde by absolvovali výcvik dôstojníka v zálohe.⁴¹ Až potom mali byť menovaní do dôstojníckych hodností. Veliteľ VAK zároveň upozornil, že takýto model vojenského vzdelávania vojenských vysokoškolákov by prichádzal do úvahy iba vtedy, ak by bol realizovaný namiesto povinnej prázdninovej praxe.⁴² Návrh veliteľa VAK však nemohol byť z objektívnych dôvodov prijatý, preto bol nakoniec odmietnutý, a veliteľ VVO mjr. del. Miloš Vesel bol poverený, aby v júni 1944 absolvoval konzultácie na jednotlivých zložkách MNO a správach Vojenskej správy (VS) ohľadom zadenia vojenských vysokoškolákov na prázdninovú prax.⁴³ Štúdiom na vysokých školách totiž okrem štúdia a absolvovania skúšok vyžadovalo aj absolvovanie odbornej praxe.

Aj v akademickom roku 1943/1944 muselo vedenie OVV aj s MNO riešiť problémy štúdia viacerých vojenských vysokoškolákov, keď niektorí z vojenských vysokoškolákov, predovšetkým pre zlé študijné výsledky, výnimočne aj pre závažné problémy s vojenskou disciplínou, museli byť z VVI vylúčení a následne preradení na výkon vojenskej prezenčnej služby. Jej dĺžka bola upravená podľa násobku dĺžky ich zaradenia vo VVI, ktorý poskytoval frekventantom VVI komplexné materiálne a ďalšie zabezpečenie počas ich štúdia.⁴⁴ Na druhej strane boli vojenski vysokoškoláci aj v akademickom roku 1943/1944 predmetom zvýšeného záujmu vojenských spravodajských orgánov, ktoré o nich naďalej zhromažďovali informácie, o ich kontaktoch so „závadovými“ skupinami a pod. Obranné oddelenie MNO v rámci skúmania štátnopolitickej spoľahlivosti sledovalo napr. aj stretávanie sa frekventantov VVI s osobami maďarskej národnosti,⁴⁵ čo malo odporovať záujmom Slovenskej republiky.

Veliteľstvo VVI muselo spoločne s MNO riešiť aj otázku výkonu vojenskej služby vojenských vysokoškolákov, ktorí nastúpili na VVI v hodnostiach strelníkov. Títo síce boli v najnižších hodnostiach mužstva, a teda mali postavenie vojakov prezenčnej služby,

⁴⁰ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VAK, č. j. 3186/Dôv.1944 zo 17. 3. 1944. Vec: Frekventanti VVI – návrh voj. výcviku (výchovy) v dobe školských prázdnin.

⁴¹ V rámci vojenského výcviku mali vojenski vysokoškoláci absolvovať predmety taktika pechoty, poradový výcvik, bojový, poľný a spravodajský výcvik, výcvik v strelbe, chemický výcvik, náuka o zbraniach, styk a spojenie, všeobecné služobné knihy (predpisy), úprava terénu, náuka o teréne a jeho znázornenie, organizácia, hospodársko-správna agenda a vojenská administratíva, zdravotná správa, telesná výchova, mravná a spoločenská výchova. Vojenski vysokoškoláci mali následne absolvovať písomné, ústne a praktické skúšky. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VAK, č. j. 3186/Dôv.1944 zo 17. 3. 1944. Vec: Frekventanti VVI – návrh voj. výcviku (výchovy) v čase školských prázdnin.

⁴² VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VAK, č. j. 3186/Dôv.1944 zo 17. 3. 1944. Vec: Frekventanti VVI – návrh voj. výcviku (výchovy) v dobe školských prázdnin. Príloha č. 1. Všeobecná osnova a prehľad predmetov, počtu hodín, koeficientov a skúšok. Príloha č. 2. Časový rozvrh vyučovacích hodín podľa učebnej osnovy pre oddelenie vojenských vysokoškolákov.

⁴³ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO - HVV, č. j. 470.746/Dôv.I/2-3.1944 z 25. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – pridelenie.

⁴⁴ Na základe návrhu veliteľa VVI pplk. konc. PhDr. Gregora Zapletala rozhodlo MNO o prepustení študenta architektúry vo Viedni Zoltána Brezu z VVI a preložení frekventanta VVI k vojenskému útvaru na výkon vojenskej prezenčnej služby, a to pre študijný neprospech, neukáznenosť a z dôvodu nevyhovujúcej štátnej a politickej spoľahlivosti. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VVI, č. j. 291.dôv.1943 z 22. 12. 1943. Vec: frekv. – návrh na vylúčenie z VVI; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 455.312-Dôv.-I/2-1944 z 12. 1. 1944. Vec: Breza Zoltán, frekv. VVI – návrh na vylúčenie z VVI.

⁴⁵ Takto obranné oddelenie MNO napr. informovalo velenie VVI, aby nenápadne sledovalo frekventanta VVI slob. asp. Elemíra Siváka (medika), ktorý sa mal stretávať s občanmi maďarskej národnosti. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 455.344-Dôv.-I/2-1944 z 15. 1. 1944. Vec: Sivák Elemír slob. asp., t. č. frekv. VVI – štátna spoľahlivosť – šetrenie.

no predsa len mali osobitné postavenie, nakoľko sa v mnohom odlišovali od bežných vojakov prezenčnej služby, čo vyplývalo z ich postavenia študentov civilných vysokých škôl. Velenie VVI, neskôr VAK a OVV, sa tiež muselo zaoberať viacerými požiadavkami vojenských vysokoškolákov. Išlo napr. o riešenie požiadavky, aby ženatí vysokoškoláci mali právo v dňoch zo soboty na nedeľu a z nedeľe na pondelok byť ubytovaní mimo kasární, slobodní vojenski vysokoškoláci zo soboty na nedeľu. Ďalšou požiadavkou vojenských vysokoškolákov, ktorej bolo vyhovené, bolo oprávnenie nosiť civilný odev, ktoré im osobitne vydával veliteľ OVV⁴⁶ a iné požiadavky.

V máji 1944 sa vo VAK okrem 142 vojenských akademikov nachádzalo aj 185 vojenských vysokoškolákov spolu s vojenskými vysokoškolákmi študujúcimi v zahraničí, ktorí boli príslušníkmi OVV.⁴⁷ Ich počet sa neustále menil podľa toho, koľko vojenských vysokoškolákov bolo v OVV vylúčených z rôznych závažných dôvodov, resp. pre nevyhovujúci zdravotný stav.

Vojenski vysokoškoláci, ktorí študovali na univerzite a vysokých školách v Bratislave dňa 16. júna 1944, zažili prvé bombardovanie Bratislavy americkým letectvom.⁴⁸ Nad územím Slovenska dochádzalo k početným vzdušným bojom medzi bombardovacími a stíhacími lietadlami americkej 15. leteckej armády a leteckými stíhacími útvarmi ríšskej protivzdušnej obrany. Počas náletov bolo niekoľko amerických lietadiel nad Slovenskom zostrelených, z ktorých sa podarilo zachrániť viacerým letcom. Na Slovensku boli dňa 26. júna 1944 zajať štyria americkí letci a ešte v ten istý deň aj piaty letec. Postupom času sa skupinka amerických zajatcov rozrástla k 14. júlu 1944 až na 27 mužov, ktorí sa nachádzali na rôznych miestach západného Slovenska (Bratislava, Trenčín). Na základe rozhodnutia ministra NO gen. I. tr. F. Čatloša boli dočasne premiestnení do internátu OVV,⁴⁹ ktorý sídlil v kasárňach Jazdeckého priezvdného oddielu I v Bratislave.⁵⁰ Tu bol pre nich zriadený provizórny zajatecký tábor. Ranení americkí letci boli hospitalizovaní vo vojenskej nemocnici I a v štátnej nemocnici v Bratislave a v štátnej nemocnici v Trenčíne.⁵¹ Predstava MNO bola, že zajatecký tábor bude vo VAK. Voči nariadeniu MNO, aby bol zajatecký tábor definitívne zriadený v kasárňach VAK, sa veliteľ VAK plk. pech. Králik zásadne ohradil z viacerých dôvodov.⁵² Preto minister NO rozhodol, že dočasný zajatecký tábor zatiaľ zostane vo VVI. Za dočasný zajatecký tábor zodpovedal veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel, čo bolo pre amerických letcov mimoriadne pozitívne, nakoľko veliteľ OVV bol zapojený do odboja a americkým letcom vychádzal v ústrety, pomáhal im po všetkých stránkach. Keď sa počet zajatých amerických letcov postupne zvyšoval, MNO vzhľadom na nevyhovujúce životné podmienky zajatých letcov rozhodlo, že zajatecký tábor bude premiestnený do Grinavy,⁵³ k čomu nakoniec aj došlo. Vojenski vysokoškoláci mali možnosť počas krátkeho pobytu amerických letcov v ubytovacích priestoroch OVV s nimi komunikovať, nadväzovať kontakty.

Rok 1944 bol na fakultách SU, ako aj na ostatných bratislavských vysokých školách v znamení stále viac sa zvyšujúceho počtu antifašisticky orientovaných študentov, ale aj

⁴⁶ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, č. j. 340/Dôv.1944 z 21. 3. 1944. Vec: vykonávanie služby strelníkov pridelených jednotlivým ministerstvám – pokyn.

⁴⁷ VHÚ-VHA Bratislava, f. VPV, šk. 6. Posádkové veliteľstvo Bratislava, e. č. 61 Taj./1944. Vec: Početné stavy vojenských osôb v posádke Bratislava za máj 1944.

⁴⁸ Dňa 20. 9. 44 bola Bratislavu druhýkrát bombardovaná americkým letectvom. Ďalšie bombardovania Bratislavy prebehli už počas štúdia vojenských vysokoškolákov v akademickom roku 1944/1945 dňa 14. 10. 1944, dva nálety dňa 6. 12. 1944, ďalej dňa 7. 2. 1945 (Bratislava bola bombardovaná ako náhradný cieľ) a dňa 26. 3. 1945, kedy bola bombardovaná Bratislava – Rača.

⁴⁹ ŠUMICHRASŤ, Peter. Vojenský zajatecký tábor v Grinave (leto 1944). In *Vojenská história*, roč. 11, 2007, č. 4, s. 166. ISSN 1335-3314.

⁵⁰ PEJS, Oldřich. K otázke zajateckého tábora v Grinavě v léte 1944. In LACKO, Martin – KLUBERT, Tomáš – VARŠO, Ivan (zost.). *Historické rozhľady V/2009*. Bratislava : Historické rozhľady, občianske združenie, 2009, s. 121. ISSN 978-83-7490-277-9. <http://files.rozhľady.webn.ode.sk/200000085-b3310b42ac/V-pejs-s.pdf>

⁵¹ ŠUMICHRASŤ, ref. 49, s. 166.

⁵² PEJS, ref. 50, s. 121.

⁵³ KAŠŠÁK, Peter. *Vojna jednej posádky*. Bratislava : LULU COM, 2017, s. 78-79. ISBN 978-1-365-77183-5.

časti vysokoškolského profesorského zboru, ktorý svoje protifašistické zmýšľanie verejne prejavoval aj na pôde vysokých škôl, dokonca aj v posluchárňach.⁵⁴ Medzi antifašisticky orientovaných vysokoškolských študentov patrili aj viacerí vojenski vysokoškooláci, ktorí vo svojej činnosti museli byť mimoriadne opatrní. Oporou v ich protirežimovej činnosti bol predovšetkým veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel, sám presvedčený odporca režimu, ktorý sa aktívne zapájal do odbojovej činnosti.

V znamení zvyšujúceho sa napätia v slovenskej spoločnosti, spôsobeného približovaním sa frontu k severovýchodným hraniciam Slovenska, nepriaznivým vývojom na frontoch pre nacistické Nemecko a zvyšovaním protinemeckých a protirežimových nálad, v júni 1944 vojenski vysokoškooláci, študujúci v Bratislave, ukončili letný semester akademického roka 1943/1944 vykonaním skúšok.

Vojenski vysokoškooláci študujúci v zahraničí v akademickom roku 1943/1944

Časť frekventantov VVI, ktorá začala vysokoškolské štúdium v zahraničí, v akademickom roku 1943/1944 naďalej študovala na vysokých školách v Nemecku. Ich počet sa oproti predošlému akademickému roku mierne znížil, ich počet neustále mierne kolísal, nakoľko niektorí z vojenských vysokoškoolákov predčasne ukončili vysokoškolské štúdium.

V samotnej Viedni sa však počet frekventantov VVI výrazne zvýšil. Na fakulte architektúry na Vysokej škole technickej vo Viedni (Technische Hochschule Wien) zostali študovať už iba dvaja vysokoškolski študenti architektúry. Do Viedne však pribudlo trinásť vojenských vysokoškoolákov, študujúcich veterinárnu medicínu, ktorí boli premiestnení z Vojenskej veterinárskej akadémie v Hannoveri na Vysokú školu veterinárnu (Tierärztliche Hochschule) vo Viedni.⁵⁵ Pôvodne štrnásť študent veterinárnej medicíny por. v zál. Ján Targoš po absolvovaní jedného semestra v Hannoveri zanechal štúdium na tejto škole a prešiel na štúdium pôdohospodárstva na Slovensku.⁵⁶ Dôvodom prechodu študentov veterinárnej medicíny z Hannoveru do Viedne bola skutočnosť, že mesto Hannover ako významné priemyselné centrum nacistického Nemecka bolo od roku 1943 opakovane cieľom mohutného bombardovania spojeneckým letectvom.⁵⁷ V dôsledku častého a mohutného bombardovania bol ohrozený život a zdravie frekventantov VVI. Časté bombardovanie Hannoveru malo za následok aj ďalší neželaný efekt, ktorým bolo časté prerušovanie výučby.

Keďže študenti veterinárnej medicíny mali vo Viedni študovať na civilnej vysokej škole, počas ich sústredenia vo VVI na jeseň 1943, pred odchodom do Viedne im boli odobraté uniformy, nakoľko ďalej mali študovať v civilnom odeve.⁵⁸ Frekventanti VVI vo Viedni si museli individuálne na privátoch zabezpečiť ubytovanie. Pred odchodom dostali značný finančný príspevok na štúdium, pretože vo Viedni mali oproti Hannoveru zvýšené výdavky.⁵⁹ Paradoxne sa však ich životné podmienky, ako aj celková situácia premiestnením z Hannoveru do Viedne, sa až tak zásadne nezmenili, nakoľko už v roku 1943 a predovšetkým v rokoch 1944 a 1945 bola Viedeň taktiež opakovane bombardovaná mohutnými spojeneckými náletmi. V septembri 1944 počas mohutného bombardovania Viedne americkým letectvom dokonca pri nálete zahynuli traja slovenski študenti veterinárnej medicíny, ktorí síce neboli frekventanti VVI, ale boli spolužiakmi vojenských

⁵⁴ Kol. autorov. *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy technickej*. Bratislava : Alfa, 1987, s. 46-47. ISBN 063-183-87.

⁵⁵ HUSÁR, ref. 9, s. 159; ŠKODA, Rastislav. *Slovenski študenti na štúdiách veterinárstva za 2. svetovej vojny. (Viedenski študenti)*. Bratislava : IRIS, 2014, s. 30. ISBN 978-80-8153-023-4.

⁵⁶ Tamže.

⁵⁷ Celkovo bolo v Hannoveri v dôsledku náletov zničených až 60 % zástavby mesta. In SKALA, Jakub. *Nemecko v plamenech*. <https://www.mises.cz/clanky/nemecko-v-plamenech-839.aspx>

⁵⁸ ŠKODA, ref. 55, s. 136.

⁵⁹ Tamže.

vysokoškolákov, s ktorými sa zo štúdia osobne poznali.⁶⁰ Ďalším negatívom pre študentov veterinárnej medicíny bolo, že sa im oproti štúdiu v Hannoveri zásadnejšie zvýšili finančné náklady. V Hannoveri mali pôvodne zabezpečené ubytovanie, stravu a ďalšie potreby v rámci nemeckej vojenskej vysokej školy, no vo Viedni si všetko museli zabezpečovať sami, vrátane ošatenia a študijných pomôcok. Týmto krokom bolo dosiahnuté, že všetci slovenskí študenti veterinárnej medicíny, študujúci vo Veľkonemeckej ríši, teda aj tí, ktorí neboli frekventantmi VVI, boli sústredení vo Viedni. Tak sa vo Viedni vytvorila veľká komunita slovenských študentov veterinárnej medicíny. Frekventanti VVI zároveň z Viedne mohli častejšie navštevovať príbuzných na Slovensku, zabezpečovať si stravu a finančné prostriedky. Všetci trinásť vojenskí vysokoškoláci, študujúci veterinárnu medicínu, bez väčších problémov, dokázali pokračovať v štúdiu na novej škole.

Problémy pri štúdiu v akademickom roku 1943/1944 zažívali tiež teraz už iba štyria vojenskí vysokoškoláci študujúci letecké inžinierstvo v Stuttgarte,⁶¹ nakoľko aj toto mesto taktiež patrilo k významným priemyselným centráм Nemecka. Stuttgart bol opakovane cieľom bombardovania spojeneckého letectva už od novembra 1942, a to až do konca druhej svetovej vojny, ktorého intenzita sa postupne zvyšovala. Mesto zažilo spolu 53 náletov, pri ktorých bolo zničené a ľahlo popolom centrum mesta. Bolo zbombardovaných skoro 60 % domov.⁶²

V letnom semestri akademického roka 1943/1944 vo Viedni tiež študovali dvaja vojenskí vysokoškoláci, študenti práva Pavol Posluch a Elemír Strmeň na základe dohody nemeckej a slovenskej strany na Vysokej škole medzinárodného obchodu vo Viedni (Hochschule für Welthandel in Wien),⁶³ na ktorú boli vyslaní, aby sa podrobnejšie oboznámili s nemeckým obchodným právom. Išlo iba o jednosemestrovú „stáž“ na Vysokej škole medzinárodného obchodu, ktorej účelom bolo zoznámiť slovenských študentov práva s medzinárodným obchodným právom, tak ako sa vyučovalo a ponímalo v Nemecku a so zvyklosťami v medzinárodnom obchode, nakoľko nacistické Nemecko bolo najvýznamnejším zahraničným obchodným partnerom Slovenska. Osobitne to platilo v rezorte MNO, pre ktoré bolo nacistické Nemecko najvýznamnejším dodávateľom moderných zbraní a pod.

Vojenskí vysokoškoláci v horúcom lete 1944 a v Slovenskom národnom povstaní

Leto 1944 bolo na Slovensku v znamení blížiacich sa zásadných zmien v celej slovenskej spoločnosti, osobitne v slovenskej brannej moci. Nacistické Nemecko a jeho spojenci prehrávali na všetkých frontoch, k hraniciam Slovenska sa blížili vojská Červenej armády. Vývoj situácie na frontoch druhej svetovej vojny mal vplyv aj na príslušníkov slovenskej brannej moci, ktorej stále väčšia časť sa začala názorovo obracať proti nacistickému Nemecku. Ilegálna Slovenská národná rada (SNR), vytvorená v decembri 1943, zjednocujúca komunistický a nekomunistický odboj na Slovensku⁶⁴ a Vojenské ústredie (VÚ), vytvorené

⁶⁰ Išlo o študentov veterinárnej medicíny Pavla Karáska, Ladislava Pitoňáka a Štefana Slivku, spolužiakov vojenských vysokoškolákov študujúcich veterinárnu medicínu. In ŠKODA, ref. 55, s. 32.

⁶¹ Jeden zo študentov leteckého inžinierstva, a to Jozef Modrovich bol ku dňu 21. 10. 1943 preradený z VVI k Leteckému parku, nakoľko zanechal štúdium na škole. In VA-CR Trnava. Osobný spis Jozefa Modrovicha. Dotazník vyplnený Jozefom Modrovichom 19. 5. 1966, s. 1.

⁶² SKALA, Jakub. Nemecko v plamenech. In <https://www.mises.cz/clanky/nemecko-v-plamenech-839.aspx>; Stuttgart. In <https://cs.wikipedia.org/wiki/Stuttgart>

⁶³ Predmetné štúdium bolo vojenským vysokoškolákom Pavlovi Posluchovi a Elemírovi Strmeňovi povolené rozhodnutím I/2 odd. MNO pod č. j. 556.004/1944. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, príloha k č. j. 365 Dôv./1944. Vec: Právnicki (pozn. autora: prázdninová prax študentov práva).

⁶⁴ ŠTVRTECKÁ, Anna. Vznik Slovenskej národnej rady v roku 1943. In *Slovenské národné povstanie 1944*. (Sborník príspevkov z národnoslobodzovacieho boja 1938 – 1945.) Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1965, s. 202-206. ISBN 71-033-65; JABLONICKÝ, Jozef. *Z ilegality do povstania. Kapitoly z občianskeho odboja*. Banská Bystrica : DALI-BB, s.r.o. pre M SNP, 2009, s. 163-177. ISBN 978-80-89090-60-0.

27. apríla 1944 ako jej vojenský orgán,⁶⁵ pripravovali ozbrojené povstanie. VÚ, na čele ktorého bol pplk. gšt. Ján Golian, sa venovalo organizačným a materiálnym prípravám ozbrojeného povstania, začalo vytvárať ilegálnu sieť veliteľských funkcií vo vojenských posádkach na celom území Slovenska.⁶⁶ Do odbojovej činnosti bol postupne zapájaný stále väčší počet dôstojníkov. Okrem občianskeho a komunistického odboja na Slovensku pripravoval štátny prevrat a prechod slovenskej armády na stranu spojencov aj minister NO gen. I. tr. F. Čatloš s úzkou skupinou vyšších dôstojníkov, verných Čatlošovi.⁶⁷

Stupňujúce protinemecké nálady sa nevyhli ani príslušníkom OVV, z ktorých viacerí sa aktívne zapojili do odbojovej činnosti, vrátane jej veliteľa. Veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel bol pokrokového zmýšľania, dlhodobo zapojený do odbojovej činnosti.⁶⁸ V rámci priprav SNP sa pôvodne počítalo aj so zapojením VVI do Povstania. Podľa plánov veliteľ VVI s vojenskými vysokoškólakmi, vojenskými akademikmi a čatou ľahkých tankov mali po vyhlásení Povstania vyjsť do ulíc a vojensky obsadiť Bratislavu a vykonať mobilizáciu. Za pomoci žandárov a polície mali oslobodiť politických väzňov, pozatýkať členov nemeckej vojenskej misie a slovenskej vlády, predstaviteľov Hlinkovej gardy (HG) a nem. Freiwillige Schutzstaffel (FS) a vyčistiť miesta, kde by kladli odpor nemecké ozbrojené formácie a brániť Bratislavu pred nemeckou armádou.⁶⁹ Okolo mjr. del. Miloša Vesela sa vytvorila skupina protinacisticky orientovaných dôstojníkov a vojenských vysokoškólakov, medzi ktorými vynikal vojenský vysokoškólák Ľudovít Šolc. Tomu sa podarilo nadviazať spoluprácu aj s mnohými ďalšími protifašisticky orientovanými vysokoškolskými študentmi.⁷⁰

Leto v roku 1944 bolo v znamení očakávania nasledujúcich udalostí. Atmosféra v spoločnosti bola napätá, významne sa na Slovensku zvýšila partizánska činnosť.⁷¹ Bratislavská vláda so svojím represívnym aparátom už nemohla byť garantom udržateľnosti režimu, nakoľko armáda a časť bezpečnostno-represívneho aparátu, predovšetkým časť žandárstva, prestali byť oporou režimu.⁷² Tento vývoj mal zásadný vplyv na ďalšiu existenciu OVV a ďalšie osudy vojenských vysokoškólakov.

Vojenski vysokoškóláci boli po skončení akademického roka 1943/1944 a vykonaní skúšok a zápočtov v júli 1944 odoslaní na štvrtýždňovú dovolenku.⁷³ Po jej ukončení sa museli hlásiť vo VAK, v OVV, odkiaľ mali byť odoslaní na povinnú odbornú prax.

Vojenski vysokoškóláci mali aj v lete 1944 v súlade s vládnym nariadením č. 94/1941 Sl. z. o povinnom zamestnaní poslucháčov vysokých škôl technických a nariadenia s mocou zákona č. 145/1941 Sl. z. o pracovnej povinnosti poslucháčov vysokých škôl a absolventov stredných škôl, opätovne absolvovať dvojmesačnú prázdninovú prax vo svojich odboroch. Účelom tejto praxe bolo, tak ako v predošlom akademickom roku, oboznámiť ich s prak-

⁶⁵ JABLONICKÝ, Jozef. *Z ilegality do povstania. Kapitoly z občianskeho odboja*. Banská Bystrica : DALI-BB, s.r.o. pre Múzeum SNP, 2009, s. 178-192. ISBN 978-80-89090-60-0; FREMAL, Karol. Politické prípravy Slovenského národného povstania z hľadiska celoslovenského i regionálneho v roku 1944. In SYRNÝ, Marek a kol. autorov. *Slovenské národné povstanie - Slovensko a Európa v roku 1944*. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2014, s. 283-286. ISBN 978-80-89514-30-4; CSÉFALVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica. *Slovenská republika 1939-1945. Chronológia najdôležitejších udalostí*. Bratislava : HÚ SAV, 2007, s. 119. ISBN 978-80-969782-2-9.

⁶⁶ SEGEŠ, Vladimír a kol. autorov. *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha : OTTOVO NAKLADATELSTVÍ s.r.o., 2015, s. 380-382. ISBN 978-80-7451-459-2; Kol. autorov. *Dôstojníci a štáby povstaleckej armády*. Banská Bystrica : M. O. Enterprise pre Múzeum SNP, 1994, s. 10-11. ISBN 80-85342-05-7; HRADSKÁ, Katarína a kol. autorov. *Slovenská republika 1939 - 1945*. Bratislava : VEDA vydavateľstvo SAV, 2015, s. 373-374. ISBN 978-80-224-1351-0.

⁶⁷ JABLONICKÝ, Jozef. *Samizdat o odboji I. Štúdie a články*. Bratislava : Kalligram, 2004, s. 24-25. ISBN 80-7149-681-2.

⁶⁸ CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 256-257. ISBN 978-80-89523-20-7.

⁶⁹ VESEL, Miro. *Vojenská príprava a vyhlásenie povstania*. Bratislava : Slovak Academic Press, 1994, s. 53. ISBN 80-85665-39-5; TAKÁČ, Ladislav. *V krutom storočí*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 38. ISBN 80-7165-382-9.

⁷⁰ ROŠKOVÁ, Miroslava – BORIKOVÁ, Mária. *Nezabúdame*. Bratislava : Rektorát SVŠT, 1984, s. 43.

⁷¹ JABLONICKÝ, Z. *Ilegality do povstania*, ref. 65, s. 294-304, 317-330.

⁷² Tamže

⁷³ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VVI, č. j. 365 Dôv./1944 z 31. 5. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – pridelenie.

tickým životom a činnosťou vo svojich študijných odboroch.⁷⁴ MNO sa snažilo zabezpečiť, aby ju vojenski vysokoškólači absolvovali podľa možností vo vojenských útvaroch, úradoch a ústavoch, a iba v prípade, ak to nebolo možné, tak v štátnych alebo súkromných podnikoch.⁷⁵ Prázdninovú prax mali vykonať v dĺžke osem týždňov, v období od 1. augusta do 30. septembra 1944.⁷⁶ Na základe rozhodnutia MNO bol veliteľ VVO mjr. del. Miloš Vesel poverený, aby v júni 1944 absolvoval konzultácie na jednotlivých zložkách MNO a správach Vojenskej správy (VS), ohľadom zadelenia vojenských vysokoškólačkov na prázdninovú prax.⁷⁷ Tieto rokovania mali zásadný vplyv na to, ktorí z vojenských vysokoškólačkov sa počas odbornej praxe mali možnosť zapojiť do SNP. Mjr. del. Miloš Vesel už dňa 27. júna 1944 hlásil na MNO – HVV splnenie rozkazu a predložil zoznam vojenských vysokoškólačkov s návrhom ich pridelenia k vojenským útvarom, zariadeniam a ústavom, ako aj k civilným závodom a ústavom.⁷⁸

Bolo nutné odoslať časť vojenských vysokoškólačkov na prax do civilných zariadení a podnikov, predovšetkým tých študentov SVŠT,⁷⁹ ktorí mali odbornú prax absolvovať v civilných strojárskych a hutníckych podnikoch. Vojenski vysokoškólači, ktorí študovali odbor chemické inžinierstvo,⁸⁰ boli odoslaní na prax do civilných chemických závodov, študenti odboru poľnohospodárske inžinierstvo boli odoslaní na prax k vojenským hospodárskym majetkom a k štátnemu výskumnému ústavu. Študenti stavebného inžinierstva boli odoslaní na prázdninovú prax k úradom vojenského štátneho stavebného dozoru v Seredi, Ružomberku, Liptovskom Sv. Petre a k ďalším úradom, časť z nich aj k MNO, odboru stavebníctva.⁸¹ Študenti elektrotechnického inžinierstva boli zaradení na prax do Slovenských elektrární a do Handlovských uhoľných baní, študenti lesného inžinierstva boli pridelení k Vojenskému lesnému podniku v Malackách. Študenti práva boli pridelení k vojenským justičným úradom v Bratislave, Banskej Bystrici, Poprade a Prešove, ako aj k intendancii Veliteľstva divíznej oblasti 1 v Trenčíne (VDO1).⁸² Študenti komerčného inžinierstva boli na prázdninovú prax pridelení k veliteľstvám Pracovných skupín PSb NO a k intendancii VDO1. Študenti medicíny boli pridelení do vojenských nemocníc a vojenských kúpeľných ústavov, študenti farmácie vykonávali prax v lekárňach a vojenských nemocniciach.⁸³

Odlišné bolo rozhodnutie v prípade vojenských vysokoškólačkov Pavla Poslucha a Elemíra Strmeňa, študentov právnickej fakulty SU, ktorí boli odoslaní absolvovať letný semester na Vysokej škole medzinárodného obchodu vo Viedni. Na Slovensku preto nemohli absolvovať

⁷⁴ FORMÁNEK, Bedrich (zost.). *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy technickej*. Bratislava : ALFA, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1987, s. 44-45. ISBN 063-183-87.

⁷⁵ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VVI, č. j. 365.Dôv./1944 z 31. 5. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – pridelenie.

⁷⁶ Tamže.

⁷⁷ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO - HVV, č. j. 470.746/Dôv.I/2-3.1944 z 25. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – pridelenie.

⁷⁸ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, č. j. 372.Dôv./1944 z 27. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – zadelenie.

⁷⁹ Študenti strojného inžinierstva boli zaradení na prázdninovú prax do Slovenskej strojárne a zlievarne, úč. spol. Vyhne, Zbrojovky Brno v Považskej Bystrici, Banskej a hutnej úč. spol. v Trnave, Coburg, úč. spol. v Trnave, Továrne na dopravné prostriedky v Trenčianskych Biskupiciach, Továrne na lietadlá, Mráz v Nitre, Hlavnej vojenskej rádiovkej ústredne v Bratislave, Vojenského technického a chemického ústavu v Zemianskych Kostolnoch a do ďalších závodov a zariadení. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, č. j. 372.Dôv./1944 z 27. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – zadelenie. Príloha o pridelení študentov strojného inžinierstva.

⁸⁰ Študenti chemického inžinierstva boli určení na prázdninovú prax do Chemickej továrne, Jozef Pálffy v Smoleniciach, závodu Spolok pre chemickú a hutnú výrobu v Novákoch, Slovenských papierní úč. spol. v Ružomberku, Továrne na remene, úč. spol. v Liptovskom Sv. Martine, Bafa – Svit, úč. spol. v Batizovciach a ďalších továrňach. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, č. j. 372.Dôv./1944 z 27. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – zadelenie. Príloha o pridelení študentov chemického inžinierstva.

⁸¹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, č. j. 372.Dôv./1944 z 27. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekventantov VVI – zadelenie. Príloha o pridelení študentov stavebného inžinierstva.

⁸² Tamže. Príloha o pridelení študentov práva.

⁸³ Tamže. Prílohy o pridelení študentov elektrotechnického inžinierstva, lesného inžinierstva, komerčného inžinierstva, medicíny a farmácie.

prázdninovú prax, nakoľko letný semester na tejto škole trval od apríla až do augusta 1944.⁸⁴

V objekte internátu OVV po odchode vojenských vysokoškolákov na prázdninovú prax na začiatku augusta 1944 zostala len pomocná čata, ktorá zabezpečovala poriadok v priestoroch internátu,⁸⁵ ako aj približne tridsať vojenských vysokoškolákov, vykonávajúcich prázdninovú prax pri vojenských útvaroch, ústavoch a zariadeniach, ako aj civilných podnikoch, nachádzajúcich sa v Bratislave.⁸⁶

Okrem vojenských vysokoškolákov, študujúcich na Slovensku, mali prázdninovú prax absolvovať aj vojenský vysokoškoláci študujúci v zahraničí. Na Slovensko sa dostavili študenti veterinárnej medicíny z Viedne, ako aj ostatní vojenský vysokoškoláci. Študenti veterinárnej medicíny vo Viedni boli odoslaní na stáže k viacerým vojenským útvarom, do vojenského žrebčína v Motešiciach a remontného strediska v Liptovskom Sv. Mikuláši.

Po tom, ako boli vojenský vysokoškoláci odoslaní v lete 1944 na prázdninovú prax po celom Slovensku, veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel požiadal o dočasné premiestnenie do Ružomberka,⁸⁷ kde sa zdržiavala jeho manželka so synom. Žiadosti mjr. Vesela bolo vyhovené a v období od 15. júla 1944 do 30. septembra 1944 bol premiestnený k del. pl. 2 v Ružomberku ako jeho dočasný veliteľ. Zároveň vykonával aj funkciu posádkového veliteľa Ružomberka.⁸⁸ Späť k OVV mal nastúpiť dňa 1. októbra 1944. Počas jeho neprítomnosti vo OVV v lete 1944 ho zastupoval veliteľ roty vojenských vysokoškolákov stot. konc. Jozef Bránsky.⁸⁹ Mjr. del. Miloš Vesel sa už do Bratislavy k VVI nevrátil, nakoľko sa s ružomberskou posádkou zapojil do Povstania.⁹⁰

V prípravách na ozbrojené povstanie mala svoje miesto aj Bratislava, ako politické a hospodárske centrum Slovenska s ústrednou vládou. Pre odboj bola Bratislava významná aj z vojenského hľadiska, nakoľko v nej a v jej bezprostrednom okolí bolo dislokovaných množstvo vojenských útvarov, ústavov a zariadení. Svoje miesto v prípravách na ozbrojené povstanie malo mať aj OVV, ako súčasť VAK. Práve príslušníci VAK, na čele s veliteľom OVV mali podľa pôvodných plánov spolu s ďalšími útvarmi a jednotkami pomôcť obsadiť Bratislavu, zaujať obranu, vykonať mobilizáciu,⁹¹ no situácia sa vyvinula zásadne odlišne.

Po zahájení SNP dňa 29. augusta 1944 v Bratislave nebol prítomný mjr. del. Miloš Vesel. Chaos zmenami na poste povstaleckého veliteľa Bratislavy spôsobil, že nakoniec nedošlo k zmobilizovaniu bratislavskej posádky a k zabezpečeniu jej prechodu na povstalecké územie.⁹² Vojenský akademici a väčšina vojenských vysokoškolákov sa v čase zahájenia SNP nenachádzala v Bratislave, takže spoločne s ďalšími príslušníkmi bratislavskej posádky nemohli zasiahnuť do situácie v Bratislave. Bratislave chýbal aj odhodlaný povstalecký veliteľ. Navyše bratislavský režim si za pomoci domácich Nemcov a prichádzajúcich nemeckých jednotiek dokázal udržať kontrolu nad Bratislavou. Dňa 31. augusta 1944 do Bratislavy prišli prvé nemecké policajno-bezpečnostné jednotky Sicherheitsdienstu a Sicherheitspoli

⁸⁴ Letný semester na Vysokej škole medzinárodného obchodu vo Viedni trval do 12. 8. 1944, následne mali študenti absolvovať predpísané skúšky a zápočty. Kol. autorov. *Hochschule für Welthandel in Wien. Personal – und Vorlesungs – Verzeichnis. Sommersemester 1944*. Wien : 1944, Hochschule für Welthandel, s. 8. https://www.wu.ac.at/fileadmin/wu/o/uniarchive/Digitalisate/Vorlesungsverzeichnisse/Hochschule_f%C3%BCr_Welthandel/1944_Sommersemester.pdf

⁸⁵ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 460. Vesel Miloš, mjr. del., veliteľ VVI zo 4. 7. 1944. Vec: Pridelenie k del. pl. 2 – prosba.

⁸⁶ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VVI, č. j. 340/Dôv.1944 z 21. 3. 1944. Vec: vykonávanie služby strelníkov pridelených jednotlivým ministerstvám – pokyn.

⁸⁷ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 460. Vesel Miloš, mjr. del., veliteľ VVI zo 4. 7. 1944. Vec: Pridelenie k del. pl. 2 – prosba.

⁸⁸ TAKÁČ, ref. 69, s. 32.

⁸⁹ Tamže.

⁹⁰ Kol. autorov. *Dôstojníci a štáby*, ref. 66, s. 11, 125, 127, 134.

⁹¹ TAKÁČ, ref. 69, s. 38.

⁹² JABLONICKÝ, *Samizdat o odboji I*, ref. 67, s. 18-29, 36-46, 50-64; JABLONICKÝ, *Z ilegality do povstania*, ref. 65, s. 345-355.

zei.⁹³ Dňa 1. septembra 1944 vstúpila do Bratislavy časť bojovej skupiny Waffen-SS „Schill“, ktorá Bratislavu obsadila a začala odzbrojovať bratislavskú posádku.⁹⁴ Nemecké okupačné jednotky začali v Bratislave od 1. septembra 1944 prioritne odzbrojovať slovenské jednotky a obsadzovať vojenské kasárne, veliteľstvá, vojenské ústavy a úrady.

Nemecké okupačné jednotky mali príkaz obsadiť okrem iných vojenských objektov aj kasárne VAK a kasárne JPO 1, v ktorých bol aj internát OVV.⁹⁵ Veliteľ VAK plk. pech. Alojz Králik kritickú situáciu bratislavskej posádky, ktorá sa vyvinula obsadením Bratislavy nemeckou armádou, psychicky nezvládol a skolaboval. Následne bol zo zdravotných dôvodov zbavený velenia VAK, bol odoslaný na liečenie. Neskôr bol menovaný za hlavného veliteľa žandárstva a finančnej stráže.⁹⁶ Plk. pech. Alojz Králik bol vo funkcii veliteľa VAK nahradený riadnym profesorom VAK mjr. del. Vojtechom Zámockým,⁹⁷ ktorý sa tak aspoň formálne na krátky čas stal aj nadriadeným OVV. Napriek tomu, že aj Veliteľská rada VAK bola za odchod VAK na povstalecké územie, toto sa nakoniec nepodarilo zrealizovať. Nepodarilo sa včas pripraviť prostriedky na prevoz techniky a príslušníkov VAK a OVV na povstalecké územie. Kasárne VAK boli náhle obkľúčené nemeckou armádou a jednotkami SS, následne bola VAK obsadená.⁹⁸ Vo VAK vznikla neprehľadná situácia. Časť príslušníkov VAK, predovšetkým časť veliteľského a pedagogického personálu, ako aj niekoľko vojenských akademikov, aspirantov a ďalších príslušníkov školy opustili kasárne VAK.

Pobočník veliteľa OVV, dočasne zastupujúci veliteľa OVV, stot. konc. Jozef Bránsky vo VVI zostal nielen počas jej obsadzovania nemeckou armádou, ale aj neskôr, nakoľko bol chorý a sám ako vysokoškolák SVŠT mal vykonať niekoľko skúšok.⁹⁹ V internáte OVV, ktorý nebol v priestoroch kasární VAK, ale v kasárňach JPO 1, sa okrem stot. konc. Jozefa Bránskeho nachádzala iba časť veliteľského personálu, okolo tridsať vojenských vysokoškolákov, ktorí boli zaradení podľa svojej študijnej odbornosti v rámci prázdninovej odbornej praxe v bratislavských vojenských útvaroch, ústavoch a úradoch, v civilných závodoch a inštitúciách.¹⁰⁰ Časť z týchto vojenských vysokoškolákov, ktorí sa nachádzali v internáte VVI, postupne dezertovala,¹⁰¹ niektorí z nich sa presunuli na povstalecké územie alebo sa ukrývali u príbuzných a na ďalších miestach.

Začiatok Slovenského národného povstania dňa 29. augusta 1944 zastihlo vojenských vysokoškolákov na povinnej prázdninovej praxi, roztrúsených po celom území Slovenska. Väčšina z vojenských vysokoškolákov, najmä tí, ktorí sa nachádzali na povstaleckom území, pridelení k rôznym vojenským útvarom a zariadeniam, ako aj k civilným podnikom, boli ako vojaci v činnnej službe v hodnostiach strelníkov a v aspirantských hodnostiach (absolventi ŠDZ) ubytovaní počas povinnej praxe podľa možnosti v miestnych vojenských kasárňach a podliehali aspoň sčasti vojenskému režimu.

⁹³ Tamže, s. 64-65; CSÉFALVAY, KÁZMEROVÁ, ref. 65, s. 135.

⁹⁴ Tamže, s. 136.

⁹⁵ JABLONICKÝ, *Samizdat o odboji*, ref. 67, s. 86-94.

⁹⁶ KOLLÁR, Pavol. *Koniec existencie Vojenskej akadémie armády Prvej Slovenskej republiky*, rkp. s. 1.

⁹⁷ JABLONICKÝ, *Samizdat o odboji*, ref. 67, s. 89.

⁹⁸ Tamže, s. 89-90.

⁹⁹ VA-CR Trnava, osobný spis Jozefa Bránskeho. Životopis Ing. Jozefa Bránskeho z 13. 8. 1951.

¹⁰⁰ Na prázdninovú odbornú prax v Bratislave boli zaradení viacerí vojenský vysokoškoláci, a to študent chemického inžinierstva Juraj Ráčík k SVŠT, študent strojného inžinierstva por. Michal Stenchlák k Hlavnej vojenskej rádiovkej ústrednej, študent stavebného inžinierstva Štefan Gál k MNO-VS stavebníctvo, študent komerčného inžinierstva Ján Kolesár a študent filozofie Ladislav Kubaško k Pracovnej skupine 1, študent filozofie Ladislav Valentík k školskému a výcvikovému oddeleniu MNO, študenti práva por. aut. Viliam Cramer, dôst. zást. ašp. Anton Lesýk, Jozef Bunganič, Juraj Ollé a Juraj Brza k bratislavským vojenským justičným orgánom, študenti medicíny Timotej Ollé, Ivan Blaho, Pavol Zeman a ďalších trinásť študentov medicíny k Vojenskej nemocnici 1, študenti farmácie Jaroslav Kresánek, Ladislav Kňažko Pavol Pobeha a ďalší vojenský vysokoškoláci. In VHU-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. OVV, 372. Dôv./1944 z 27. 6. 1944. Vec: Prázdninová prax frekv. VVI – pridelenie.

¹⁰¹ Jedným z nich bol por. aut. Viliam Cramer, ktorý po prepustení z hospitalizácie vo Voj. nemocnici 1 na konci septembra 1944 z OVV dezertoval. In VA-CR Trnava, osobný spis Viliama Cramera. Kmeňový list a životopis Viliama Cramera.

Vojenski vysokoškooláci, ktorí sa nachádzali na povstaleckom území, sa automaticky ako vojenské osoby zväčša stali príslušníkmi 1. čs. armády na Slovensku. Menšia časť z nich sa pripojila k partizánskym jednotkám. Tí vojenski vysokoškooláci, ktorí sa nechceli zapojiť do SNP, sa vrátili z prázdninovej praxe zväčša domov, neskôr sa ukrývali pred núteným nasadením na opevňovacie práce, ku ktorému dochádzalo v poslednom období existencie Slovenskej republiky.

Väčšinou boli vojenski vysokoškooláci v rámci 1. čs. armády na Slovensku zaradení vo funkciách, ktoré zodpovedali ich študijnému odboru,¹⁰² resp. vykonávali strážnu službu¹⁰³ alebo boli zaradení na najnižších veliteľských postoch, ako velitelia čiat. Vojenski vysokoškooláci, medici Karol Horečný, František Mayer, Jan Prikryl, Zoltán Bielek a ďalší, boli zaradení ako pomocný zdravotnícky personál vo vojenských poľných nemocniciach.¹⁰⁴

S odstupom rokov je veľmi ťažké zmapovať účasť všetkých vojenských vysokoškoolákov, ktorí sa zúčastnili SNP. Z radov študentov SVŠT sa SNP zúčastnili viacerí vojenski vysokoškooláci, medzi nimi študent chemickotechnologického inžinierstva SVŠT Milan Králik,¹⁰⁵ študent strojného inžinierstva SVŠT poručík Ľudovít Šolc¹⁰⁶ a ďalší.

Tá časť vojenských vysokoškoolákov, ktorá sa do SNP z rôznych dôvodov nezapojila, po čiastočnej konsolidácii bratislavského režimu v októbri 1944, reagovala na výzvu MNO a vrátila sa do Bratislavy, aby pokračovala vo vysokoškolskom štúdiu.

Veľké obavy o ďalšie štúdium po začatí SNP mali vojenski vysokoškooláci, ktorí študovali veterinárnu medicínu a architektúru vo Viedni, ako aj na technickej vysokej škole v Stuttgarte, nakoľko nemali informácie, či budú môcť v štúdiu pokračovať. Ich situácia sa neskôr vyjasnila.

Záverečná etapa existencie OVV

V dôsledku rozhodného postupu nemeckej armády sa jej podarilo rýchlo obsadiť Bratislavu, ktorá sa tak stala oporou Tisovej vlády. Za nového ministra Národnej obrany bol už dňom 5. septembra 1944 namiesto gen. I. tr. Ferdinanda Čatloša menovaný Štefan Haššík,¹⁰⁷

¹⁰² Do SNP sa zapojili dokonca aj vojenski vysokoškoolák, študent veterinárnej medicíny, študujúci vo Viedni, ktorý v lete 1944 vykonával prázdninovú odbornú prax na území Slovenska. Išlo Ladislava Bohuša, ktorý počas SNP prešiel na povstalecké územie do Banskej Bystrice, bol zaradený ako veterinár k peš. pl. 3, k Vojenskej konskej nemocnici vo Zvolene, neskôr v oblasti Klenovca. In VA-CR Trnava, osobný spis Bohuša Ladislava, Krátky osobný spis Ladislava Bohuša. Žiadosť Ladislava Bohuša o výpis z evidencie z 31. 10. 1973.

¹⁰³ Napr. vojenski vysokoškoolák Pavol Husárik bol po zahájení SNP zaradený k údernej jednotke „Gerlach 3“, zväčša vykonával strážnu službu. In VA-CR Trnava. Osobný spis Pavla Husárika. Životopis Pavla Husárika z 22. 8. 1951.

¹⁰⁴ Na prázdninovú odbornú prax vo Vojenskom kúpeľnom ústave Sliach boli zaradení MUC. Karol Horečný, MUC. František Mayer, MUC. Jan Prikryl, MUC. Zoltán Bielek, ktorí boli po zahájení SNP zaradení do Vojenskej nemocnice v Sliach „Konrád“. In Kol. autorov. Dôstojníci a štáby, ref. 66, s. 172-173.

¹⁰⁵ Vojenski vysokoškoolák Milan Králik (24. 8. 1924 – 13. 9. 1944) bojoval ako člen partizánskeho oddielu na Hornej Nitre v rámci 4. taktickej skupiny. Padol dňa 13. 9. 1944 počas bojov pri obrane povstaleckého územia medzi Novákmi a Nitrianskymi Sučanmi. In STU v Bratislave. Pripomíname si SNP. https://www.stuba.sk/sk/diani-na-stu/prehľad-aktualit/pripo-miname-si-snp.html?page_id=8379; ROŠKOVÁ, BORIKOVÁ, ref. 70, s. 10.

¹⁰⁶ Vojenski vysokoškoolák, študent SVŠT por. Ľudovít Šolc (15. 10. 1921 – 9. 9. 1944) sa aktívne zapojil do SNP, stal sa veliteľom roty v rámci Prvej československej partizánskej brigády J. V. Stalina. V septembri 1944 sa zúčastnil obranných bojov v Turci, kde sa vyznamenal. Pri ústupových bojoch dňa 9. 9. 1944 padol. In STU v Bratislave. Slovenské národné povstanie a naša škola. https://www.stuba.sk/sk/stu/historia/slovenske-narodne-povstanie-a-nasa-skola.html?page_id=8380#solc

¹⁰⁷ HAŠŠÍK, Štefan (25. 11. 1898 Dlhé Pole – 8. 1985 Cleveland, USA). V r. 1909 – 1914 absolvoval štyri triedy reálky v Nitre, v r. 1914 – 1917 štyri ročníky na Kráľovskej uhorskej kadetnej škole v Pécsi. V r. 1917 absolvoval armádnú školu v Inote. Následne zaradený k honv. peš. pl. 15 v Trenčíne ako vel. čaty. V máji r. 1918 por. pech. a odvelený na taliansky front. Po skončení prvej sv. vojny sa v decembri 1918 prihlásil do čs. armády, veliteľ roty peš. pl. 17. V marci r. 1919 premiestnený k čs. husárskej eskadroně v Komárne, následne odoslaný na východné Slovensko, kde sa zúčastnil bojov proti Maďarskej republike rád ako veliteľ roty. V roku 1920 premiestnený k peš. pl. 41 v Pisku, vel. roty a pobočník veliteľa práporu. V novembri 1920 prevelený k 2. (sprav.) odd. KVV v Užhorode, od júna 1923 npor. pech., následne prevelený k 2. odd. MNO – HŠ ako dôst. pátracej skupiny. V r. 1925 vstúpil do Rodobrany, zriadenej v rámci HSLS. V júli 1925 bol na vlastnú žiadosť prepustený z voj. služby. Na voj. činnú službu opäť nastúpil v decembri r. 1926 k peš. pl. 41 v Žiline ako vel. čaty. V r. 1927 premiestnený k peš. pl. 44 do Liberca. V apríli 1928 bol na vlastnú žiadosť preradený k četníctvu na skúšobnú dobu, zo zdravotných dôvodov sa však vrátil do svojej pôvodnej funkcie. V r. 1928 bol zaradený k 2. odd.

majúci za úlohu obnoviť slovenskú armádu, ktorej vznik proklamoval prezident SR Dr. Jozef Tiso už dňa 2. septembra 1944 vo svojom rozhlasovom prejave o návrate k 14. marcu 1939.¹⁰⁸ Nový minister NO spolu s náčelníkom štábu ministra pplk. gšt. JUDr. Jozefom Parčanom¹⁰⁹ a referátom pre výcvik a školy MNO-HVV po čiastočnom obnovení armády, sa snažili okrem iného aj o obnovu vojenského školstva, bez ktorého nebolo možné armádu dopĺňať kvalifikovaným veliteľským a odborným personálom. Obnoviť vojenské školstvo sa im síce podarilo, avšak nie v takom rozsahu a kvalite, akým disponovala slovenská branná moc do leta 1944. Postupne došlo k čiastočnému obnoveniu činnosti Vysokej vojenskej školy,¹¹⁰ k obnoveniu činnosti ŠSVR,¹¹¹ ako aj VAK¹¹² a v rámci nej aj k obnoveniu činnosti OVV.¹¹³

Na prípravách obnovenia vojenského školstva sa podieľal predovšetkým referát pre výcvik a školy, zriadený na MNO-HVV spolu s náčelníkom štábu MNO. Zo strany MNO bola venovaná osobitná pozornosť obnoveniu OVV.

KVV Košice. V máji 1929 bol preložený k peš. pl. 17 do Trenčína, v júli 1929 bol preložený na vlastnú žiadosť do zálohy. V r. 1933 bol povýšený na kpt. pech. v zál. V r. 1929 vstúpil do HSLS, pôsobil ako obvodný tajomník strany pre Zemplín v Michalovciach. Od r. 1935 poslanec Národného zhromaždenia za HSES. V období od októbra 1938 do marca 1939 poverenec autonómnej vlády pre Zemplín a od decembra 1938 vládny delegát autonómnej vlády na MNO v Prahe. Od marca do decembra 1939 poverenec vlády SR pre Zemplín v otázkach štátno-bezpečnostných a politických. Poslanec Snemu Slovenskej krajiny, po vzniku Slovenského štátu v Sneme člen branného výboru. Počas maďarskej agresie v marci 1939 sa dobrovoľne prihlásil do armády, velil Zemplínskej bojovej skupine. Zúčastnil sa ťaženia proti Poľsku ako veliteľ I. práporu pešieho pluku 3, ktorý bol v zostave 2. divízie. V r. 1940 bol na čele Šariško-zemplínskej župy v Prešove a predsedal župnej organizácii HSLS. Od októbra 1940 do septembra 1944 stál na čele Nitrianskej župy. Organizátor diskriminačných protizidovských opatrení. Po vypuknutí SNP bol 5. 9. 1944 menovaný za ministra národnej obrany. Podliehala mu aj časť agendy MV, ako aj všetky zložky bezpečnostného aparátu Slovenskej republiky. Pred oslobodením Slovenska emigroval, ukrýval sa v Rakúsku a Taliansku. Dňa 15. 9. 1945 v Kirchbergu založil Úniu slovenských kombatanov ako „vojenskú organizáciu pre všetkých občanov od 18 do 60 rokov“, ktorú tvorili bývalí príslušníci slov. armády. V novembri r. 1947 bol Národným súdom v neprítomnosti odsúdený na trest smrti zastrelením. V roku 1948 emigroval do USA, neskôr sa presťahoval do Argentíny, kde naďalej budoval organizáciu kombatanov.

¹⁰⁸ KORČEK, Ján. *Slovenská republika 1943-1945. K pôsobeniu mocensko-represívneho aparátu a režimu*. Bratislava : MO SR, 1999, s. 158. ISBN 80-88842-22-0; HRADSKÁ, Katarína – FABRICIUS, Miroslav (ed.). *Jozef Tiso. Prejavy a články (1944 – 1947)*. Bratislava : HÚ SAV, 2010, s. 10-11. ISBN 978-80-970060-8-2; Denník Slovák, r. 26, č. 199, mimoriadne vydanie z 3. 9. 1944.

¹⁰⁹ PARČAN (pôvodne PARČAMI) Jozef, JUDr. (16. 2. 1909 Veľký Citeň – 3. 12. 1980 Washington, USA). Dostojník čs. armády, neskôr slov. brannej moci. V r. 1929 absolvoval obchodnú akadémiu v Mukačeve, následne absolvoval voj. prezenčnú službu pri peš. pl. 36 v Košiciach, kedy absolvoval ŠDZ pechoty. Od 1. 4. 1931 na vlastnú žiadosť absolvoval dobrovoľnú činnú službu, od 30. 9. 1931 vojenský akademik vo VA v Hraniciach. VA ukončil 16. 7. 1933 ako por. pech., pričom bol zaradený k peš. pl. 30 vo Vysokom Mýte ako veliteľ čaty. Absolvoval štátne skúšky z maďarčiny, poľštiny a ruštiny. Od 1. 8. do 31. 10. 1935 absolvoval kurz pre leteckých pozorovateľov zbraní v Prostějove, dňom 1. 11. 1935 letecký pozorovateľom pechoty, v dobe od 1. 11. 1935 do 30. 11. 1936 zaradený do letky 9 let. pl. 3 v Piešťanoch. Následne zaradený k peš. pl. 30, od 1. 11. 1936 poľný letecký pozorovateľ pechoty. V r. 1936 – 1937 učiteľ a inštruktor zaradený v Pechotnom učilišti v Miloviciach, od r. 1937 npor. pech., od 3. 11. 1937 do 23. 9. 1938 poslucháč VVŠ v Prahe. Počas mobilizácie čs. armády v r. 1938 pridelený k veliteľstvu 14. div. v Kroměříži. Od 30. 11. 1938 zaradený k peš. pl. 12 s určením ako pobočník prideleného zástupcu MNO pri vládě ČSR pre Podkarpatský Rus. Od 14. 3. 1939 príslušník slov. brannej moci, príslušník peš. pl. 12 vo Zvolene, od 15. 5. 1939 zaradený pri veliteľstve 3. div. v Prešove ako prednosta 3. odd. Po úspešnom vykonaní skúšok na dôstojníka gen. štábu na MNO, od 15. 12. 1939 dôstojník gšt. Od 1. 1. 1940 stot. gšt., od 1. 3. 1940 prednosta 1. org. a mob. odd. MNO, dňa 13. 11. 1940 povýšený na mjr. gšt. Od 31. 12. 1940 prednosta vojenského dopravníctva Vojenskej správy (VS). Od 23. 12. 1941 do 3. 5. 1942 odoslaný do poľa v ZSSR, zaradený u štábu veliteľstva RD. Od 4. 5. do 30. 4. 1943 prednosta vojenského dopravníctva VS. Od 1. 5. 1943 vojenský atašé v Bukurešti a v Sofii. 30. 6. 1944 promoval na Právnickej fakulte UK v Bratislave. Od 5. 9. 1944 pplk. gšt., od 10. 9. 1944 náčelník štábu HVV. Na konci 2. svetovej vojny spolu s vládou SR, MNO a ďalšími úradmi v apríli 1945 evakuoval do Rakúska. Zostal v zahraničí, kde pracoval pre francúzsku voj. rozviedku. Dlhodobu pôsobil v národne orientovaných exilových združeniach, a to v Slovenskom akčnom výbore; Slovenskej národnej rade v zahraničí, v Únii slovenských kombatanov a ďalších. Zomrel v exile.

¹¹⁰ KOZOLKA, Jaroslav. Vysoká vojenná škola 1940 – 1942. III. časť. In *Vojenská história*, č. 3, roč. 21, 2017, s. 52-54. ISSN 1335-3314.

¹¹¹ KOZOLKA, Jaroslav. Štátna slovenská vojenská reálka (1942-1945) II. časť. In *Vojenská história*, č. 1, roč. 23, 2019, s. 84-89. ISSN 1335-3314.

¹¹² Minister NO Štefan Hašík v októbri 1944 rozhodol, že rota vojenských vysokoškolákov a oddiel vojenských vysokoškolákov naďalej zostane súčasťou reorganizovanej armády, čo prakticky znamenalo obnovenie činnosti VAK. In VĽÚ - VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dóv.-3b-1944 zo 14. 10. 1944. Vec: Veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie; ŠKULTÉTY, Jozef. Kontrarevolučné úsilie Tisovej vlády v období Slovenského národného povstania (september 1944 – apríl 1945). In *Slovenské národné povstanie 1944*. Sborník príspevkov z národnooslobodzovacieho boja 1938 – 1945). Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1965, s. 552-553. ISBN 71-033-65

¹¹³ Tamže; KORČEK, *Slovenská republika 1943-1945*, ref. 109, s. 161, 200.

Veliteľ OVV stot. konc. Jozef Bránsky vo svojom návrhu z 18. septembra 1944 zmeniť status vojenských vysokoškolákov na vojenských štipendistov, teda na civilné osoby, ktoré by po dobu štúdia poberali vojenské štipendium ako civilné osoby. Ďalej navrhol, aby bol určený jeden dôstojník, ktorý by kontroloval ich štúdium a nárok na štipendium, vyplácal ho a prípadne navrhoval by jeho zrušenie pre neprospech. Po absolvovaní vysokoškolského štúdia a dôstojníckych skúšok by boli vojenský vysokoškoláci menovaní za dôstojníkov.¹¹⁴ MNO pôvodne súhlasilo s návrhom stot. konc. J. Bránskeho, keď vydalo nariadenie z 19. septembra 1944, ktorým sa malo zrušiť OVV a status vojenských vysokoškolákov mal byť zmenený na vojenských štipendistov. Vydaniu nariadenia mal predchádzať súhlas vlády Slovenskej republiky so zrušením OVV. Vojenský štipendisti na Slovensku mali dostávať štipendium 1.200 Ks, a študujúci v zahraničí 1.400 Ks. Bolo určené na uhradenie ubytovania, stravovanie a zakúpenie študijných pomôcok. Likvidáciu OVV mala zabezpečiť Hospodárska správa VAK, ktorá mala tiež vyplácať štipendium. Intendencia MNO mala zabezpečiť pre vojenských vysokoškolákov po zrušení OVV ich ubytovanie na vysokoškolských internátoch. Dovtedajší výkon vojenskej služby u OVV sa im mal započítavať do celkovej dĺžky výkonu vojenskej služby. Návrh riešil aj otázku predčasného ukončenia vyplácanie vojenského štipendia pre neprospech a pod.¹¹⁵

Ministrom NO bolo po konzultáciách a zvážení všetkých výhod a nevýhod ponechania alebo zrušenia OVV rozhodnuté, že OVV nezanikne a nezmení sa charakter vojenských vysokoškolákov na vojenských štipendistov.¹¹⁶ Dôvodom pre nezavedenie návrhu do života bolo, že MNO chcelo obnoviť v čo najširšej miere vojenské školstvo pred leta 1944. Ďalej bolo rozhodnuté, že po obnovení OVV bude naďalej podliehať VAK. Vojenský vysokoškoláci a vojenský akademici boli vedení v evidencii 1. peš. pl. Domobrany. Minister NO dal svojím rozhodnutím zo 14. októbra 1944 vojenských akademikov a vojenských vysokoškolákov k dispozícii 1. peš. pl. Domobrany, ktorého veliteľ ich mal zaradiť do funkcií podľa potreby, na základe čoho sa fakticky stali príslušníkmi Domobrany.¹¹⁷

MNO ešte v septembri 1944 vyzvalo všetkých vojenských vysokoškolákov a vojenských akademikov, na ktorých malo dosah, aby sa do 1. októbra 1944 dostavili do VAK k pokračovaniu v štúdiu. Výzvu sprvu uposlúchlo iba niekoľko vojenských akademikov a vojenských vysokoškolákov. Dňa 4. októbra 1944 sa do VAK dostavilo prvých deväť vojenských vysokoškolákov.¹¹⁸ Následne sa dňa 9. októbra 1944 do VAK dostavilo ďalších osem vojenských vysokoškolákov.¹¹⁹ Postupne sa dostavili do VAK aj ďalší. MNO napokon akceptovalo prihlasovanie vojenských vysokoškolákov až do 20. októbra 1944, s tým, že najneskôr do tohto dňa sa museli hlásiť na VAK zápisné na vysoké školy, ktoré im MNO následne vyplátilo.¹²⁰ Samotný riadny zápis na fakulty SU a vysoké školy sa v akademickom roku 1944/1945 do zimného a letného semestra vykonával od 25. septembra do 7. októbra 1944.¹²¹

¹¹⁴ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. VVI, bez č. j. z 18. 9. 1944. Vec: Frekventanti VVI – zmena na voj. štipendistov – návrh.

¹¹⁵ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 475.982/Dôv-I/2-3.1944 z 19. 9. 1944. Vec: Frekventanti VVI – zmena na vojenských štipendistov – nariadenie.

¹¹⁶ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.-3b-1944 zo 14. 10. 1944. Vec: Veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹¹⁷ Tamže.

¹¹⁸ išlo o vojenských vysokoškolákov por. pech. v zál. Tomáša Mihalka, por. spoj. v zál. Michala Stencláka, por. del. v zál. Jozefa Zvaru, vojenských vysokoškolákov Karola Durdíka, Františka Pellu a ďalších. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. VAK. Rota voj. akademikov, č. j. 181/1944 z 5. 10 1944. Vec: Vojenský akademici, príchod k VAK – hlásenie.

¹¹⁹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. VAK. Rota voj. akademikov, č. j. 184/1944 z 10. 10. 1944. Vec: Voj. akad. a frekv. VVI, príchod k VAK – hlásenie.

¹²⁰ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.-3b-1944 zo 14. 10. 1944. Vec: Veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹²¹ Kol. autorov. *Vysoká obchodná škola v Bratislave*. Program na študijný rok 1944/1945. Bratislava : VSO, 1944, s. 28.

MNO sa pri obnovení činnosti OVV nesústredilo iba na udržanie čo najväčšieho počtu vojenských akademikov, ale vyvinulo iniciatívu, nábor do OVV medzi civilnými študentmi vyšších ročníkov vysokých škôl v Bratislave. Takto sa im podarilo aspoň čiastočne doplniť počty vojenských vysokoškolákov. Na základe náboru boli napokon do OVV prijatí noví vojenski vysokoškolači Emil Kudlička, študent SVŠT, Jozef Tkáč, študent VOŠ¹²² a ďalší.

Ku dňu 30. októbru 1944 bolo podľa evidencie 1. peš. pl. Domobrany vo VAK vedených 56 vojenských akademikov a 68 vojenských vysokoškolákov.¹²³ Skutočný počet vojenských vysokoškolákov sa však neustále menil. Z evidencie 1. peš. pl. Domobrany k 1. novembru 1944 vyplýva, že vojenských vysokoškolákov bolo k uvedenému dňu už dovedna 65¹²⁴ a ku dňu 15. decembra 1944 už iba 49.¹²⁵

Viacerí vojenski vysokoškolači sa prihlásili na VAK po 20. októbri 1944 a v mesiaci november 1944, až po vojenskej porážke SNP, keď už prebiehal na univerzite a vysokých školách akademický rok 1944/1945. Išlo dovedna o tridsať vojenských vysokoškolákov.¹²⁶ Príchod tejto skupiny vojenských vysokoškolákov vyvolával podozrenie, že pred príchodom na VAK sa zúčastnili SNP, a ich príchod súvisel až s potlačením SNP. V Domobrane už naplno prebiehala mašinéria spravodajských previerok príslušníkov Domobrany, ktoré sa vzťahovali aj na vojenských vysokoškolákov. Skúmalo sa, či sa oneskorene prichádzajúci vojenski vysokoškolači zúčastnili SNP v rámci 1. čs. armády na Slovensku alebo pri partizánoch. Preverovaním bolo zistené, že sa z tridsiatich prihlásených vojenských vysokoškolákov zúčastnilo SNP dovedna trinásť. Preto boli títo vojenski vysokoškolači z OVV vylúčení a boli premiestnení k 1. peš. pl. Domobrany s tým, že boli zväčša následne urýchlene odoslaní k 2. technickej divízii (2. TD) do Talianska.¹²⁷

MNO muselo z OVV vylúčiť aj ďalších vojenských vysokoškolákov. Viacerí vojenski vysokoškolači, ktorí sa prihlásili na VAK a pokračovali vo vysokoškolskom štúdiu, mali rôzne disciplinárne problémy, resp. zlý študijný prospech. Preto muselo napokon MNO dňa 26. októbra 1944 na základe návrhu veliteľa OVV rozhodnúť o ich vylúčení z OVV a premiestnení k JPO 1. Zároveň boli predurčení k odoslaniu k 2. TD v Taliansku. Minister NO ich však vzhľadom na absolvovaný vojenský výcvik a civilné stredoškolské vzdelanie s maturitou povýšil do hodnosti dôstojníckeho zástupcu. Zároveň s vylúčením z OVV im bola určená doba výkonu vojenskej prezenčnej služby podľa záväzku, ktorá bola závislá od dĺžky ich pobytu vo OVV.¹²⁸ Dňom 30. novembra 1944 boli vylúčení z OVV ďalší dvaja vojenski vysokoškolači, a to jeden na základe vlastnej žiadosti a ďalší pre

¹²² VHÚ-VHA Bratislava, f. VAK, 1944, šk. 2. Hlavný protokol rotý voj. vysokoškolákov šk. roč. 1944/1945.

¹²³ KOLLÁR, Pavol. *Koniec existencie Vojenskej akadémie armády Slovenskej republiky*, rkp., s. 1.

¹²⁴ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 454. 1. peší pluk Domobrany, Príloha č. 1 k č. j. 2135/Dôv.1944 z 1. 11. 1944

¹²⁵ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 454. 1. peší pluk Domobrany, Príloha č. 1 k č. j. 4024/Dôv.1944 z 15. 12. 1944.

¹²⁶ Jednalo sa o vojenských vysokoškolákov Jána Bellana, Ľudevíta Beránka, Viktora Chrenka, Zoltána Bieleka, Antona Lesyka, Júliusa Kováčika, Štefana Šurku, Ivana Žáryho, Ladislava Valentíka a ďalších. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. VAK, č. j. 7207/Dôv.1944 z 29. 11. 1944. Vec: Soznam voj. vysokoškolákov, ktorí sa prihlásili po 20. okt. 1944 – predloha. Príloha č. 1. Soznam voj. vysokoškolákov, ktorí sa prihlásili vo VAK, VVI po 20. októbri 1944.

¹²⁷ Jednalo sa o Ľudevíta Beránka, Štefana Jakuša, Františka Lamoša – Beňovského, Antona Lesyka, Vladimíra Masného, Jozefa Mišútha, Alexandra Ružičku, Bartolomeja Slobodníka, Jozefa Štuchala, Štefana Šurka, Karola Benjámina Vazana, Pavla Zemana a Ivana Žáryho. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 480.641/Dôv.-3b-1944 zo 14. 12. 1944. Vec: Voj. vysokoškolači, ktorí sa prihlásili po 20. októbri 1944 – vylúčenie z VVI a premiestnenie k 1 ppl Domobrany.

¹²⁸ Na základe rozhodnutia náčelníka štábu MNO pplk. gšt. JUDr. Jozefa Parčana boli k 26. 10. 1944 vylúčení z OVV z disciplinárnych dôvodov a pre neprospech vojenski vysokoškolači Ladislav Lipka, Štefan Mareček, Leopold Švorc, Pavol Mudrončík, Václav Pilný, Jozef Demečko, Viliam Kada a Karol Sucháč. In VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 477.564/Dôv.-3b-1944 z 25. 10. 1944. Vec: Mareček Štefan, Švorc Leopold, Mudrončík Pavol, Pilný Václav, Demečko Jozef, Kada Viliam, Sucháč Karol a Lipka Ladislav, frekv. VVI - vylúčenie z VVI a odoslanie so polá k 2. Tech. div.; VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 477.872.Dôv./dopl.o.1944 z 24. 11. 1944. Vec: Frekventanti VVI, vylúčenie z VVI a premiestnenie k JPO 1.

nedisciplinovanosť.¹²⁹ K 1. decembru 1944 bol z OVV na základe vlastnej žiadosti prepustený ďalší vojenský vysokoškolák, a to Anton Lesyk, ktorý bol menovaný do hodnosti por. let. v zál. a bol preložený k 1. peš. pl. Domobrany s tým, že následne bol premiestnený k 2. TD do Talianska.¹³⁰ K veliteľstvu 2. TD v Taliansku sa dostavil dňa 31. januára 1945, pričom neskôr zohral významnú úlohu v rámci odbojovej činnosti príslušníkov 2. TD v Taliansku na konci druhej svetovej vojny.¹³¹

SNP zasiahlo do ďalšieho štúdia aj u tých vojenských vysokoškolákov, ktorí študovali v zahraničí. Z dovedna trinástich vojenských vysokoškolákov, ktorí študovali v akademickom roku 1943/1944 veterinárnu medicínu vo Viedni, po ich návrate na Slovensko na jeseň 1944, sa na základe výzvy MNO prihlásilo na VAK iba desať a následne boli v dňoch 28. až 30. novembra 1944 postupne odoslaní na ďalšie štúdium do Viedne.¹³² Obdobne boli za účelom pokračovania štúdia do Viedne odoslaní aj vojenský vysokoškoláci, študujúci architektúru. Vojenský vysokoškoláci, ktorí študovali vo Viedni, boli v súvislosti so SNP v októbri 1944 postupne predvolaní na Policajné riaditeľstvo vo Viedni, kde sa podrobili pohovorom s policajnými orgánmi za účelom rozhodnutia, či im budú vydané povolenia na ďalšie štúdium vo Viedni. Keďže u nich neboli zistené žiadne politické prekážky pre ďalšie štúdium, všetci dostali povolenie.¹³³ Minister NO u týchto vojenských vysokoškolákov rozhodol, že im bude naďalej vyplácané vojenské štipendium tak ako predtým, ale iba počas ich pobytu v zahraničí, ktoré sa im vyplátilo pri ich odchode do cudziny.¹³⁴

Časť vojenských vysokoškolákov sa ani po potlačení SNP neprihlásila späť do armády, do VAK. Viacerí z nich, ako aj viacerí vojenski akademici, sa prišli ukryť do Bratislavy a jej okolia. Dôvodom, prečo sa nechceli prihlásiť do obnovovanej armády, bola predovšetkým obava z represii pre ich účasť v SNP, prípadne za vyhýbanie sa vojenskej službe. Viacerech z nich s vypätím síl pomáhal ukrývať aj mjr. pech. M. Koreň – Bakara, veliteľ vojenských akademikov a vojenských vysokoškolákov.¹³⁵ Tak sa podarilo predísť ich zaisteniu a odvlečeniu do zajateckých táborov, prípadne ich nasadeniu na kopanie zákopov.¹³⁶

OVV ako súčasť VAK bol pôvodne umiestnený v internáte, ktorý sa nachádzal v Hodžových kasárňach, kde bol dislokovaný aj JPO 1. Po obnovení činnosti VAK a OVV, musel sa OVV premiestniť do priestorov VAK. Pôvodné vybavenie OVV, výstrojný, stavebno-ubytovací, proviantný a ďalší materiál, potrebný pre fungovanie OVV, ako aj osobné veci frekventantov VVI, uložené v internáte v Hodžových kasárňach, po zabratí internátu nemeckou armádou v septembri 1944 boli rozkradnuté.¹³⁷ Bolo preto potrebné vynaložiť nemalé materiálne a finančné prostriedky na to, aby bola obnovená nielen činnosť VAK, ale aj OVV.¹³⁸

¹²⁹ Z OVV boli prepustení k 30. 11. 1944 vojenski vysokoškoláci des. ašp. Alfréd Biringer na vlastnú žiadosť a d. zást. ašp. Štefan Forgáč pre neukázanosť, pričom boli premiestnení k štábnejrote MNO a neskôr k 2. TD v Taliansku. In VHU-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 479.861./Dôv.-3b-1944 z 30. 11. 1944. Vec: Biringer Alfréd, des. ašp. a Forgáč Štefan, d. zást. ašp., frekv. VVI - vylúčenie z VVI a odoslanie do poľa.

¹³⁰ VHU-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 479.389./Dôv.-3b-1944 zo 7. 12. 1944. Vec: Lesyk Anton, dôst. zást. ašp., frekv. VVI, prepustenie z VVI a odoslanie do poľa.

¹³¹ ŠTEFANSKÝ, Václav. *Slovenskí vojaci v Taliansku 1943 – 1945*. Bratislava : VIA, MO SR, 2000, s. 48-51, 88. ISBN 80-88842-32-8.

¹³² ŠKODA, ref. 55, s. 30.

¹³³ Tamže, s. 153.

¹³⁴ VHU-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.-3b-1944 zo 14. 10. 1944. Vec: Veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹³⁵ VA-CR Trnava, osobný spis mjr. pech. Metoda Koreňa – Bakaru. Prihláška pre dôstojníkov a rotmajstrov z povolania do čs. armády, s. 9. Osvedčenie škpt. konc. Kornela Ďuranu z 5.12.1946.

¹³⁶ Vojenski vysokoškoláci, ktorí sa obdobne ako ďalší vysokoškoláci skrývali pred nasadením na opevňovacie práce, že budú v rámci nich odvedení na práce do Nemecka. In BAKA, Igor. K nasadeniu civilného obyvateľstva na opevňovacie práce počas nemeckej okupácie Slovenska v rokoch 1944 – 1945. In PEKNIK, Miroslav (ed.). *Slovenské národné povstanie 1944 súčasť európskej antifašistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny*. Bratislava : Ústav politických vied SAV v spolupráci s M SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 173. ISBN 978-80-224-1090-8.

¹³⁷ VHU-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 146.949/Dôv.intend.1944 z 12. 12. 1944. Vec: VVI v Bratislave – umiestnenie a materiálne zaopatrenie.

¹³⁸ Vojenski vysokoškoláci boli vo VAK ubytovaní s vojenskými akademikmi v školskej budove, spoločne sa stravovali v jedálni VAK.

V polovici októbra minister NO Š. Haššík definitívne rozhodol, že rota vojenských akademikov a oddiel vojenských vysokoškolákov zostávajú naďalej v reorganizovanej armáde.¹³⁹ Za veliteľa rot vojenských akademikov a vojenských vysokoškolákov bol ustanovený mjr. pech. Metod Koreň – Bakara¹⁴⁰ a jeho zástupcom stot. konc. J. Bránsky. Veliteľ rot vojenských akademikov a vojenských vysokoškolákov mal vo vzťahu k podriadeným priznanú právomoc veliteľa samostatného oddielu. Jeho zástupca mal v pôsobnosti kontrolu štúdia a študijných výsledkov vojenských vysokoškolákov. Tých vojenských vysokoškolákov, ktorí nevykazovali žiadny prospech alebo v predpísanej dobe nevykonali stanové skúšky, mal mjr. pech. Metod Koreň – Bakara právo navrhovať na vylúčenie z OVV.¹⁴¹

Okrem riešenia organizácie OVV a jeho veliteľského zboru v nových podmienkach muselo MNO riešiť aj ďalšie problémy, dotýkajúce sa vojenských vysokoškolákov, ako napr. finančné, ubytovacie a ďalšie. Tým vojenským vysokoškolákom, ktorí študovali na Slovensku, totiž neboli v septembri 1944 vyplatené peňažné náležitosti, nakoľko MNO čakalo na vydanie vládneho nariadenia, ktoré ich malo upraviť. Tento nepriaznivý stav pretrvával až do novembra 1944.¹⁴² Opačný prístup MNO zvolilo pri vyplatení zápisného na vysoké školy a pri vyplácaní štipendií u tých vojenských vysokoškolákov, ktorí študovali v zahraničí. Tieto náležitosti boli vyplatené obratom, ešte pred ich odchodom na štúdium do cudziny.¹⁴³

Celková situácia v akademickom roku 1944/1945 v Bratislave pre vysokoškolských študentov na SU a ďalších vysokých školách v Bratislave nebola priaznivá. Front sa nezdárateľne blížil k Bratislave. V uvedenom akademickom roku študovalo v Bratislave v dôsledku SNP a pre blížiaci sa front oveľa menej vysokoškolských študentov, než v predošliach akademických rokoch.¹⁴⁴ Vyučovanie muselo byť opakovane prerušované spojeneckým bombardovaním Bratislavy a jej okolia. Vyučovanie navyše komplikovalo nasadzovanie vysokoškolských a stredoškolských študentov spolu s civilným obyvateľstvom

¹³⁹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.3b-1944 zo 14.10.1944. Vec: veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹⁴⁰ KOREŇ – BAKARA, Metod (2. 1. 1908, Liptovská Osada – ?). Po absolvovaní ľudovej školy a osemročného gymnázia, ktorú ukončil maturitou v r. 1929, pričom ešte v tomto roku bol riadne odvedený a 1. 10. 1929 nastúpil k výkonu voj. prezenčnej služby k hor. práp. 5, absolvoval ŠDZ v Košiciach. V dobe od 30. 9. 1930 do 31. 8. 1932 absolvoval VA v Hraniciach, od 1. 1. 1932 ppor. pech. v zál., od 31.8.1932 por. pech. a zaradený k peš. pl. 42 Terežín, postupne ako veliteľ čaty vo viacerých rotách, od 1. 10. 1936 npor. pech., Absolvoval viacero kurzov, zákopnícky kurz v Ženíjnom učilišti Litoměřice, kurz veliteľov delových vozov obrnených vlakov, delostrelecký aplikačný kurz v Delostreleckom učilišti Olomouc, strelecký kurz v Pechotnom učilišti Milovice. Od septembra 1937 bol premiestnený k hran. práp. 2 v Jozefove, od 31. 3. 1938 pobočník veliteľa náhradnej rot, od 1. 9. 1938 do 15. 11. 1938 veliteľ 3. rot. Po vzniku samostatného Slovenského štátu najprv zaradený k veliteľstvu 16. div. v Ružomberku, neskôr od mája do novembra 1939 k samostatnému práporu I v Banskej Štiavnici (od 1. 12. 1939 reorganizovaný na hor. peš. pl. 6), od 17. 5. 1939 stot. pech. V septembri 1939 sa zúčastnil ťaženia proti Poľsku. Po zriadení VAK v Banskej Bystrici bol k 1. 11. 1939 premiestnený VAK a zaradený ako veliteľ rot voj. akademikov. Od 10. 7. 1941 do 11. 8. 1941 bol odoslaný do poľa, zúčastnil sa ťaženia proti ZSSR ako veliteľ I. práp. u peš. pl. 4., opätovne bol odoslaný na východný front od 5. 11. 1942 do 12. 7. 1943 v RD ako vel. II. práp. u mot. peš. pl. 21, k 1. 1. 1943 povýšený na mjr. pech. Od 1. 10. 1943 veliteľ rot voj. akademikov vo VAK v Bratislave. SNP sa nemohol zúčastniť pre vážnu chorobu, zostal v Bratislave, po obnove činnosti VAK koncom r. 1944 bol ustanovený za veliteľa voj. akademikov a voj. vysokoškolákov. Na základe žiadosti bol opäť prijatý do čs. armády 25. 1. 1947 so zaradením k peš. pl. 25, od 1. 6. 1948 odoslaný na dovolenku s čakaním a k 1. 12. 1948 preložený do výslužby.

¹⁴¹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.3b-1944 zo 14.10.1944. Vec: veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹⁴² Tamže.

¹⁴³ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 465.391/Dôv.3b-1944 zo 14.10.1944. Vec: veliteľ voj. akademikov a voj. vysokoškolákov – určenie.

¹⁴⁴ Napr. na SVŠT sa počet študujúcich študentov od akademického roka 1939/1940 neustále zvyšoval, až v akademickom roku 1943/1944 na škole študovalo až 1 724 študentov. V dôsledku SNP a oslobodzovania Slovenska v akademickom roku 1944/1945 na SVŠT študovalo už iba 1 148 študentov, teda približne o tretinu menej. In Kol. autorov. 10 rokov Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. 1938 - 1945. Pamätnica. Bratislava : Vydal profesorský zbor SVŠT, 1948, s. 52; Kol. autorov. *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy technickej*. Bratislava : Alfa, 1987, s. 42, 44. ISBN 063-183-87.

na nútenú pracovnú povinnosť, a to na opevňovacie práce v Bratislave, na kopanie zákopov.¹⁴⁵ Týchto prác sa museli zúčastňovať aj vojenski vysokoškooláci. Vysokoškoolským študentom pri vyhýbaní sa opevňovacím prácam hrozilo vylúčenie zo štúdia, prípadne aj väzenie. Tieto skutočnosti závažným spôsobom sťažovali štúdium v zimnom semestri akademického roka 1944/1945, v dôsledku čoho nemohol byť v zimnom semestri zabezpečený normálny chod vysokých škôl. Preto neskôr, po skončení druhej svetovej vojny, v období od mája do augusta 1945 sa musel zimný semester zopakovať spolu s letným semestrom.¹⁴⁶

Okrem problémov so štúdiom vojenských vysokoškoolákov v zimnom semestri akademického roka 1944/1945, súvisiacich s ich nasadzovaním na opevňovacie práce, bola nemenej komplikovaná aj ich situácia po stránke materiálnej, výstrojnej a ubytovacej. Ich ubytovacie priestory po príchode do VAK na základe výzvy ministra NO na jeseň 1944 bolo nedostatočné a nevhodné pre ubytovanie. Ubytovacia situácia sa nezlepšovala ani v nasledujúcom období. Preto sa zo strany vojenských vysokoškoolákov a vojenských akademikov množili sťažnosti z dôvodu nevhodného ubytovania a životných podmienok. Na základe sťažností minister nariadil kontrolu ubytovacích priestorov vojenských vysokoškoolákov. Kontrola, ktorú dňa 23. novembra 1944 vykonala komisia intendantných dôstojníkov zaradených na MNO, na čele s prednostom Intendancie MNO plk. int. Filipom Cramerom,¹⁴⁷ mjr. int. Jozefom Zajáčkom a por. hosp. v zál. Bohumirom Šteklom, sa zamerala na ubytovanie, stravovanie a ústroj vojenských vysokoškoolákov a vojenských akademikov. V osobe plk. int. F. Cramera išlo o vysokého dôstojníka intendancie, ktorý bol vo veci osobne zainteresovaný, nakoľko jeho syn por. aut. Viliam Cramer bol tiež vojenským vysokoškoolákom, študentom práva.¹⁴⁸ Komisia zistila zásadné nedostatky, nedostatočnú starostlivosť o vojenských vysokoškoolákov a vojenských akademikov, najmä po stránke ubytovacej. Preto bol urýchlene vypracovaný nový ubytovací plán pre VAK a OVV, ktorý mal zabezpečiť čo najdôkladnejšie využitie ubytovacích kapacít a priestorov pre študijné účely. Učebne mali byť pri OVV rozdelené tak, aby každá z nich slúžila ako študovňa pre štúdium vysokoškoolákov konkrétneho jedného vysokoškoolského odboru.¹⁴⁹ Komisia okrem iných skutočností konštatovala aj fakt, že o vojenských vysokoškoolákov sa nedostatočne starali ich nadriadení velitelia, nebolo zabezpečené dostatočné vykurovanie ubytovacích priestorov, a vojenski vysokoškooláci nedostávali žold.¹⁵⁰ Uvedený nepriaznivý stav sa za výdatnej pomoci Intendancie MNO, predovšetkým jej prednostu plk. int. F. Cramera, darilo postupne odstraňovať. Pocity plk. int. F. Cramera pri výkone kontroly v OVV museli byť veľmi zmiešané, nakoľko jeho syn, vojenski vysokoškoolák a inštruktor v OVV por.

¹⁴⁵ KORČEK, *Slovenská republika 1943 – 1945*, ref. 109, s. 183-184; KOVÁČ, Dušan. Bratislava 1939 – 1945. *Mier a vojna v meste*. Bratislava : Albert Marenčin Vydavateľstvo PT, 2017, s. 188. ISBN 978-80-8114-925-2.

¹⁴⁶ Kol. autorov. *10 rokov Slovenskej vysokej školy technickej*, ref. 145, s. 52.

¹⁴⁷ CRAMER, Filip (1. 2. 1886 Viedeň – 28. 10. 1950 Bratislava). Po absolvovaní kadetskej pechotnej školy v r. 1907-1911 úspešne absolvoval aj Technickú vojenskú akadémiu, neskôr ak intendantský kurz, následne dôstojník intendantsva. Počas 1. svetovej vojny vykonával rôzne funkcie v rámci intendantnej služby pri pluku, následne pri intendantciách divízie a zboru. Po vzniku ČSR bol dňa 5. 12. 1918 ako kpt. int. prijatý do čs. brannej moci, pridelený k int. službe ZVV pre Moravu a Sliezsko. Od februára 1919 prednosta intendancie 4. peš. divízie, od dňa 11. 1. 1920 zástupca prednostu intendancie. Od r. 1921 škpt. int., od r. 1923 mjr. int. Od februára 1929 pridelený k ZVV Košice. Od novembra 1929 zástupca prednostu intendancie zboru, od 1. 1. 1937 pplk. int. Po vzniku Slovenského štátu prijatý do slov. brannej moci, od mája 1939 prednosta intendancie VV 1. V marci 1940 povýšený na plk. int. V septembri 1940 nadobudol slovenské štátne občianstvo. Od 1. 1. 1940 premiestnený k VPV, od v máji 1941 prednosta Intendancie VS MNO. V ťažení proti ZSSR od júna do septembra 1941 prednosta intendancie armádneho zboru. V r. 1944 preradený do výslužby, ale zaradený v prechodnej činnnej službe ako intendantný poradca MNO. Dňa 15. 11. 1944 reaktivovaný a zaradený prednosta Intendancie MNO až do apríla 1945. Po druhej svetovej vojne mu bolo odobraté čs. štátne občianstvo a bol degradovaný.

¹⁴⁸ VA-CR Trnava, osobný spis Viliama Cramera.

¹⁴⁹ VHÚ-VHA Bratislava, f. MNO, dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 146.949/Dôv.intend.1944 z 12. 12. 1944. Vec: VVI v Bratislave – umiestnenie a materiálne zaopatrenie.

¹⁵⁰ Tamže.

aut. Viliam Cramer¹⁵¹ dňa 30. septembra 1944 dezertoval z OVV a ukrýval sa na rôznych miestach, neskôr spolupracoval so spravodajskou partizánskou jednotkou ČA mjr. Petrova, pričom po ňom pátrali slovenské a nemecké bezpečnostné orgány.¹⁵²

Akademický rok 1944/1945 bol výnimočný pre OVV v tom, že v ňom ukončili vysokoškolské štúdium prví vojenski vysokoškooláci, ktorí nastúpili pôvodne do VVI na jeseň roku 1942 ako poslucháči vyšších ročníkov vysokých škôl. K 1. októbru 1944 čerství absolventi vysokých škôl, ktorí úspešne vykonali dôstojnícke skúšky, boli menovaní do prvých dôstojníckych hodností nadporučíkov. Išlo o npor. stav. Ing. Štefana Gála (absolvent SVŠT),¹⁵³ npor. pech. JUDr. Pavla Peter Poslucha, npor. pech. JUDr. Elemíra Strmeňa, npor. pech. JUDr. Jozefa Bunganiča a npor. pech. JUDr. Juraja Jána Ollého (absolventov Právnickej fakulty SU).¹⁵⁴

K 1. decembru 1944 boli menovaní do prvej dôstojníckej hodnosti nadporučíka ďalší vojenski vysokoškooláci, absolventi vysokoškolského štúdia, a to npor. zdrav. MUDr. Elemír Sivák (absolvent Lekárskej fakulty SU), npor. tech. zbroj. Ing. Juraj Ráčík (absolvent SVŠT) a npor. konc. Ladislav Valentík (absolvent Filozofickej fakulty SU).¹⁵⁵ Npor. konc. Ladislav Valentík bol krátko po menovaní do dôstojníckej hodnosti premiestnený k 2. peš. pl. Domobrany v Trenčíne a bol určený za veliteľa Štátnej slovenskej vojenskej reálky, ktorej činnosť bola obnovená na začiatku roka 1945 v Trenčíne.¹⁵⁶

Od začiatku roka 1945 sa v Bratislave stále viac sťažovalo vyučovanie na vysokých školách, keď sa vysokoškooláci a s nimi aj vojenski vysokoškooláci museli zúčastňovať opevňovacích prác,¹⁵⁷ kopali zákopy a okopy, bunkre a kryty, stavali protitankové i protipechotné prekážky a zátaras, ktoré sa mali stať súčasťou obrany pevnosti Bratislava. Od februára 1945 sa pracovná povinnosť rozšírila na všetkých mužov až do 60 rokov veku.¹⁵⁸ Vojenským vysokoškoolákom nepomohlo ani to, že boli vojakmi prezenčnej služby, nakoľko centrálnym orgánom, riadiacim opevňovacie práce bolo MNO¹⁵⁹, a opevňovacích prác sa zúčastňovali aj iné skupiny príslušníkov armády. Tieto pracovné povinnosti úplne narušili vyučovanie na vysokých školách. Letný semester akademického roka 1944/1945 prebiehal už iba formálne, v atmosfére blížiaceho sa frontu.¹⁶⁰

¹⁵¹ CRAMER, Viliam (22.06.1922, Bratislava – ?). V r. 1932 – 1940 absolvoval Štátne reálne gymnázium v Košiciach, ktoré ukončil maturitou. V r. 1940 bol odvedený a bol pridelený k aut. práp. I v Nitre, neskôr premiestnený k aut. práp. II v Banskej Bystrici. V r. 1941 absolvoval s výborným prospechom poddôstojnícku školu. V júli až septembri 1941 bol odoslaný do poľa v rámci ťaženia do ZSSR ako vodič štábného vozidla. Od 15. 10. 1941 do 4. 10. 1941 absolvoval I. ročník VAK. Od októbra 1942 bol frekventantom VVI, študujúcim na právnickej fakulte SU. Od 1. 4. 1943 d. zást. aut., k 1. 6. 1943 menovaný do hodnosti por. aut. V čase zahájenia bol po operácii slepeho čreva. Po prepustení z nemocnice dňa 30. 9. 1944 dezertoval z OVV, chcel sa dostať k 1. čs. armáde na Slovensku, čo sa mu nepodarilo. Následne sa skrýval v Bratislave a okolí. Bol preto trestne stíhaný voj. prokurátorom pre zbehnutie, hľadala ho aj ÚŠB. Jeho otec plk. Int. F. Cramer mal preto problémy s bezpečnostnými orgánmi režimu, napriek tomu kryl svojho syna. V. Cramer v ilegálite spravodajsky spolupracoval so spravodajskou partizánskou jednotkou ČA mjr. Petrova a s odbojovým pracovníkom a spolužiakom z OVV, tiež študentom práva, Antonom Lesykom. Po druhej sv. vojne bol prijatý do čs. armády, zaradený k Automobilovému učilištu v Nitre, neskôr pri aut. práp. 8 v Košiciach. K 1. 2. 1946 bol prepustený z armády. V r. 1947 mu bola bez odôvodnenia odňatá hodnosť por. aut., ďalej len voj. v zál. a preradený k PTP 56, bol perzekvovaný. Musel vykonávať robotnícke povolania, pracoval aj v baniach. In VA-CR Trnava, osobný spis Viliama Cramera.

¹⁵² VA-CR Trnava, osobný spis Viliama Cramera. Životopis Viliama Cramera zo 17. 4. 1969.

¹⁵³ Osobný vestník MNO, r. VI, č. 8 z 1. 11. 1944, s. 70.

¹⁵⁴ Osobný vestník MNO, r. VI, č. 8 z 1. 11. 1944, s. 71.

¹⁵⁵ Oznamovateľ Domobrany, r. I, č. 1 z 15. 1. 1945, s. 11.

¹⁵⁶ KOZOLKA, *Štátna slovenská vojenská*, ref. 112, s. 85-86.

¹⁵⁷ Ak chceli vysokoškooláci pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu museli odpracovať minimálne šesť týždňov. Pri zápise do letného semestra mali predkladať osvedčenie o absolvovaní zákopových prác. Od januára 1945 sa limit pre vysokoškoolákov zrušil a mohli byť využívaní na zákopové práce nepretržite. In BAKA, ref. 137, s. 169-178.

¹⁵⁸ KORČEK, Ján. Ľudácky režim a ozbrojené sily 1. SR pri oslobodzovaní Slovenska v roku 1945. ŠTEFANSKÝ, Václav (zost.). *Záverečná fáza 2. svetovej vojny a oslobodenie Slovenska*. Zborník príspevkov a materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislave 25. – 26. apríla 1995. Bratislava: VHÚ, 1996, s. 65-66; BAKA, ref. 137, s. 169-178.

¹⁵⁹ Tamže, s. 65.

¹⁶⁰ SLEZÁKOVÁ, Miroslava. Počiatky a rozvoj novodobého vysokého školstva. In KUDLÁČOVÁ, Blanka (ed.). *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelanie na Slovensku v rokoch 1918-1945*. Trnava: Vydavateľstvo Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2016, s. 241. ISBN 978-80-8082-955-1.

Začiatok roka 1945 bol v znamení očakávania oslobodenia Slovenska, čo prakticky znamenalo zánik Slovenskej republiky. Na základe celkového vývoja na frontoch a osobitne bojov na Slovensku, kde sa sovietska Červená armáda (ČA) spolu s rumunskými a československými jednotkami nezadržiateľne približovali k Bratislave, bolo zrejmé, že v krátkom čase bude územie celého Slovenska oslobodené. Preto sa v Bratislave pripravoval evakuačný plán, ktorý zahŕňal opustenie Slovenska nielen slovenskej vlády, ale aj ďalších ústavných, najvyšších štátnych a straníckych činiteľov s rodinami. Plán zahŕňal aj evakuáciu MNO, vojenských, žandárskych a ďalších jednotiek.¹⁶¹ Z Bratislavy sa mala stať podľa nemeckých predstáv „pevnosť“ (nemecky Die Festung Pressburg), ktorú mali brániť nemecké jednotky. Bratislava bola nemeckým vrchným vedením vyhlásená za pevnosť 14. decembra 1944.¹⁶²

Súčasťou evakuačných plánov na MNO bol aj ústup vojenských jednotiek, dislokovaných v Bratislave a v jej okolí. MNO preto muselo okrem iného rozhodnúť aj o ďalšom osude VAK a OVV. V prípade vojenských akademikov, ktorých výučba a výcvik mali rýdzo vojenský charakter, nebol problém rozhodnúť, a MNO nariadilo, aby sa vojenski akademici pod vedením stot. pech. Alfonza Hôrku, ktorý vo velení nahradil mjr. pech. Metoda Koreňa – Bakaru pre jeho závažné onemocnenie,¹⁶³ presunuli do Trenčína, kde bola v tej dobe tiež dislokovaná Štátna slovenská vojenská reálka (ŠSVR). Vojenski vysokoškooláci a ŠSVR sa mali následne spojiť do kompaktnej vojenskej jednotky, ktorá mala byť následne nasadená do obranných bojov.¹⁶⁴

Pri OVV bolo rozhodovanie zásadne komplikovanejšie. Vojenski vysokoškooláci boli predovšetkým študentmi rôznych odborov civilných vysokých škôl a až v druhom rade boli vojakmi. Ich bojová hodnota oproti vojenským akademikom bola oveľa nižšia. Pre štát bolo pritom dôležitejšie, aby vojenski vysokoškooláci radšej pokračovali vo vysokoškolskom štúdiu, a to pre stále pretrvávajúci celkový nedostatok vysokoškolsky vzdelaných Slovákov. Po zvážení všetkých podstatných faktorov nakoniec minister NO rozhodol, že OVV nebude presunutý spolu s časťou vojenských akademikov do Trenčína. OVV mal byť rozpustený s tým, že vojenski vysokoškooláci budú ďalej pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu ako civilné osoby. Rozhodnutie prakticky tiež znamenalo, že sa rozpustením OVV prerušil vojenským vysokoškoolákom výkon ich vojenskej služby. Nemalo však ísť o trvalé rozpustenie OVV. OVV mal byť neskôr podľa plánov ministra NO obnovený, pokiaľ by to celková situácia v budúcnosti dovolila. Zároveň by sa do OVV opätovne povolali vojenski vysokoškooláci, na dokončenie vysokoškolského štúdia. Vojenski vysokoškooláci mali po rozpustení OVV podľa vývoja celkovej situácie na Slovensku a osobitne v Bratislave, ako aj podľa svojich možností a na vlastné náklady naďalej pokračovať v štúdiu na bratislavskej univerzite a vysokých školách.

Vojenski akademici boli z Bratislavy v marci 1945 evakuovaní podľa evakuačných plánov do Trenčína, časť z nich mala byť už skôr, vo februári 1942, presunutá do kurzu v Znojme.¹⁶⁵ V marci 1945 zároveň došlo k rozpusteniu OVV, s tým, že sa mala neskôr, podľa nerealisticky optimistického predpokladu o možnom neskoršom zlepšení situácie na fronte a opätovnom obsadení Slovenska nemeckou armádou, sa mala jeho činnosť obnoviť. Koncom marca 1945 zároveň došlo k celkovému zániku VAK, keď ju opustil aj pomocný personál.¹⁶⁶ Druhá svetová vojna sa však blížila k jej koncu, po zahájení Bratislavsko-brnianskej operácie ČA

¹⁶¹ KORČEK, *Slovenská republika 1943 – 1945*, ref. 109, s. 185, 187; CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dejiny Slovenska*, ref. 35, s. 254-255.

¹⁶² KOLLÁR, ref. 96, s. 315-317; KOVÁČ, ref. 146, s. 188-189.

¹⁶³ VA-CR Trnava. Osobný spis Metoda Koreňa – Bakaru. Prihláška Metoda Koreňa – Bakaru do čs. armády z 24. 5. 1946, s. 3.

¹⁶⁴ ABS Praha, f. 302-296-1. Zápisnica o pohovore s Alfonzom Hôrkom z 23. 5. 1958 v Brezne, vyhotovená dôstojníkom Správy vojenskej kontrarozvedky 2. Vojenského okruhu, s. 1-2.

¹⁶⁵ KOLLÁR, Pavol. *Koniec existencie Vojenskej akadémie armády Prvej Slovenskej republiky*, rkp., s. 2-3.

¹⁶⁶ Tamže, s. 4.

dňa 25. marca 1945 sa front priblížil až k Bratislave.¹⁶⁷ Na univerzite a vysokých školách v Bratislave sa z dôvodu blížiaceho sa frontu k mestu prerušilo štúdium, na úradoch a pracoviskách sa prestalo pracovať, v meste fungovala mestská hromadná doprava iba do 1. apríla 1945, od 2. apríla 1945 bola prerušená mestu dodávka elektriny a plynu.¹⁶⁸ V Bratislave prebehli boje priamo v meste, pričom ČA oslobodila Bratislavu dňa 4. apríla 1945. Priamy boj o samotné mesto Bratislavu sa začal 2. apríla 1945, bola oslobodená obec Vajnory, ktorá bola súčasťou obranného systému Bratislavy, po predošlej delostreleckej a leteckej príprave bola prelomená nemecká obrana pri Rači a Vrakuni. Postupne bol oslobodený Prievoz, okolie továrne Dynamit – Nobel a Koliba. Boje vyvrcholili dňa 4. apríla 1945, keď sa boje zvädzali priamo v uliciach Bratislavy. Bratislava bola oslobodená ešte dňa 4. apríla 1945 a Petržalka o deň neskôr.¹⁶⁹

Tí vojenski vysokoškooláci, ktorí sa rozhodli zostať v Bratislave, osobne zažili frontové udalosti a boje o oslobodenie Bratislavy v období veľkonočných prázdnin. Väčšina vojenských vysokoškoolákov pokiaľ mohla, odcestovala k svojim rodinám mimo Bratislavy, niektorí opustili Slovensko spolu s prezidentom SR, Dr. Jozefom Tisom, činiteľmi ústredných a iných štátnych orgánov, predstaviteľmi HSLS a HG, jednotkami armády a žandárstva.

Po obnovení Československa čs. armáda nejavila záujem o zriadenie obdobnej školskej inštitúcie, akou bol OVV, zriadený v slovenskej brannej moci. U bývalých vojenských vysokoškoolákov nebol zo strany čs. armády väčší záujem ani o ich začlenenie do utváraných čs. vojenských škôl, aj keď na rozdiel od nich chovancom ŠSVR bola daná ponuka, aby sa prihlásili do opätovne zriadenej čs. Vojenskej akadémie v Hraniciach, čo však využil len jeden chovanec ŠSVR.¹⁷⁰

Po oslobodení Bratislavy došlo k postupnému prechodu k bežnému životu mesta. Obnovenie vysokoškolského vyučovania komplikoval fakt, že viaceré budovy a učebne jednotlivých fakúlt SU, SVŠT a VOŠ boli poškodené a vyplienené, ako to bolo v prípade učebni Právnickej fakulty SU,¹⁷¹ boli zničené, stratené alebo odcudzené školské zariadenia a pomôcky a pod.¹⁷² Bezprostredné boje v uliciach mesta, bombardovanie, delostrelecká a mínometná paľba nespôsobili vážnejšie škody na zariadeniach jednotlivých fakúlt SU, ako aj SVTŠ a VOŠ. V niektorých z budov a zariadení univerzity a vysokých škôl boli zriadené provizórne frontové nemocnice,¹⁷³ resp. ich inak využívala armáda.¹⁷⁴ Zakrátko po oslobodení sa život v Bratislave dostal do normálnych koľají, obnovila sa činnosť všetkých fakúlt SU a vysokých škôl, v dôsledku čoho mohli teraz už bývalí vojenski vysokoškooláci spolu s ostatnými vysokoškolskými študentmi pokračovať v štúdiu.

Ďalšie osudy vojenských vysokoškoolákov, či už študujúcich na Slovensku v Bratislave, vo Viedni a v Stuttgarte, boli rôzne. Keďže čs. armáda po slovenskej brannej moci u vojenských vysokoškoolákov neprevzala ich záväzky k armáde za obdobie ich zaradenia vo OVV, tieto zanikli. Ďalej študujúcim bývalým vojenským vysokoškoolákom táto skutočnosť skomplikovala ich ďalšie štúdium. Zanikol im totiž nárok na hradenie svojich nákladov na vysokoškolské štúdium, ktoré dovtedy hradila Vojenská správa. To najviac postihlo tých bývalých vojenských vysokoškoolákov, ktorí študovali v zahraničí a pôvodne dostávali štipendium z bratislavského MNO.¹⁷⁵

Na bývalých vojenských vysokoškoolákov, pôvodne slúžiacich v OVV sa v obnovennej ČSR vzťahovala branná povinnosť podľa čs. právneho poriadku. Tým z nich, ktorí aj po skončení

¹⁶⁷ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dejiny Slovenska*, ref. 35, s. 240.

¹⁶⁸ CSÉFALVAY, KÁZMEROVÁ, ref. 65, s. 164.

¹⁶⁹ Tamže.

¹⁷⁰ DIVINEC Tibor. *Ako si to pamätám ja. Spomienky na Slovenské národné povstanie*. rkp., s. 18.

¹⁷¹ Kol. autorov. *Univerzita Komenského v Bratislave 1945-1955*. Bratislava : Rektorát UK, 1957, s. 408.

¹⁷² Kol. autorov. *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy*, ref. 145, s. 114.

¹⁷³ Kol. autorov. *50 rokov Univerzity Komenského*, ref. 54, s. 45.

¹⁷⁴ Kol. autorov. *10 rokov Slovenskej vysokej školy technickej*, ref. 145, s. 64.

¹⁷⁵ ŠKODA, ref. 55, s. 29.

druhej svetovej vojny ďalej študovali na vysokých školách v Bratislave a v zahraničí, bolo umožnené, aby dokončili vysokoškolské štúdium, počas ktorého dostali odklad výkonu vojenskej služby.¹⁷⁶ Vojenski vysokoškooláci, ktorí po druhej svetovej vojne nedokončili vysokoškolské štúdium, boli povolaní na výkon vojenskej prezenčnej služby, ale bez povinnosti nahradiť dobu, ktorú strávili vo VVI, neskôr v OVV.

Príslušníci veliteľského a vojenského inštruktorského zboru OVV, vrátane jeho veliteľa mjr. del. Miloša Vesela,¹⁷⁷ významného účastníka SNP, mal po skončení druhej svetovej vojny rôzny osud. Pplk. konc. PhDr. Gejza Zapletal, stot. konc. Jozef Bránsky, mjr. pech. Metod Koreň – Bakara a ďalší dôstojníci zväčša po skončení druhej svetovej vojny na krátky čas pokračovali vo vojenskej službe v čs. armáde. Po zmene režimu v ČSR v dôsledku februárových udalostí roku 1948 boli títo dôstojníci z armády prepustení.¹⁷⁸

Záver

Slovenská branná moc po vzniku v marci 1939 musela od základov vybudovať celý systém vojenského školstva. Podarilo sa jej vybudovať celú sieť vojenských škôl. Zriadením Vojenského vysokoškolského internátu a Štátnej slovenskej vojenskej reálky v roku 1942 došlo k symbolickému dotvoreniu systému slovenského školstva.

VVI mal vo vojenskom školstve osobitné miesto, nakoľko sám neposkytoval vysokoškolské vzdelanie, ale zabezpečoval vojenské odborné vzdelanie a vytváral čo najoptimálnejšie podmienky pre štúdium vysokoškolákov, frekventantov VVI/OVV na vysokých školách. Zriadením VVI chcelo MNO do budúcnosti systémovo riešiť potrebu dôstojníkov s vysokoškolským vzdelaním v civilných odboroch, ktorí boli pre fungovanie armády naliehavo potrebni. Dôvodom zriadenia VVI bolo zabezpečenie vysokoškolsky vzdelaných dôstojníkov, predovšetkým lekárov, farmaceutov, veterinárov, právnikov, absolventov filozofickej fakulty, chemikov, absolventov technického vysokoškolského vzdelania, architektov a absolventov ďalších vysokoškolských odborov, ktorých bol v armáde akútny nedostatok.

Zriadenie VVI bolo v slovenskej spoločnosti prijaté pozitívne, o vstup do VVI bol v radoch vysokoškolákov značný záujem. MNO sa úspešne darilo náborom priebežne zabezpečovať dostatok vojenských vysokoškolákov nielen z radov poslucháčov prvých ročníkov, ale aj vyšších ročníkov vysokých škôl. Popularita VVI vyplývala predovšetkým z toho, že VVI, neskôr premenovaný na OVV a pričlenený k VAK, vysokoškolským študentom ponúkal komplexné materiálne a finančné zabezpečenie, ako aj úhradu nákladov spojených s výdavkami na štúdium vysokej školy. Hradila ich totiž Vojenská správa. Vysokoškolákov od vstupu do VVI/OVV neodradili ani nevýhody v podobe povinnosti vykonávať vojenskú službu počas štúdia na vysokej škole, nosenia vojenskej rovnošaty, dodržiavať vojenský režim, ubytovanie vo vojenskom objekte a povinnosť absolvovať počas vysokoškolského štúdia vojenskú teoretickú prípravu a praktický výcvik.

Napriek tomu, že VVI/OVV ako vojenská školská inštitúcia existoval iba okolo dva a pol roka, za obdobie svojej krátkej existencie preukázal svoje opodstatnenie a potenciál. Na rozdiel od ŠSVR, ktorú pre zánik Slovenskej republiky nestihol absolvovať žiadny chovanec, viacerí vojenski vysokoškoláci úspešne stihli ukončiť vysokoškolské vzdelanie a stali sa dôstojníkmi. Existencia OVV sa napokon skončila na jar 1945 zánikom Slovenskej republiky.

¹⁷⁶ Jeden z vojenských vysokoškolákov, študent veterinárnej medicíny por. del. Ernest Lazar, ktorý bol nemeckej národnosti, sa po skončení štúdia vo Viedni do ČSR nevrátil a zostal žiť v Rakúsku. In ŠKODA, ref. 55, s. 30, 98.

¹⁷⁷ Veliteľ OVV mjr. del. Miloš Vesel, účastník odboja a SNP v povojnovej čs. armáde zastával významné posty, v r. 1948 bol ustanovený veliteľom 10. del. brigády, neskôr 7. del. brigády, bol povýšený na plk. del., ale k 1. novembru 1949 bol odoslaný na dovolenku s čakaním a dňom 1. mája 1950 bol preložený do výslužby. In VHÚ-VÚA Praha. Zbierka KmL a KvL. Kmeňový list Miloša Vesela.

¹⁷⁸ VHÚ-VÚA Praha. Zbierka KmL a KvL. Kmeňové listy Gejzu Zapletala, Jozefa Bránskeho a Metoda Koreňa Bakaru.

J. KOZOLKA: DAS MILITÄRISCHE HOCHSCHULINTERNAT (1943 – 1945). TEIL II.

Nachdem das akademische Jahr 1942/1943 im Militärischen Hochschulinternat sein Ende nahm, absolvierten seine Frequentanten im Sommer 1943 die geplante militärische Vorbereitung und die pflichtmäßige Fachpraxis, gefolgt von Ferien. Im Herbst 1943 begann wieder das akademische Schuljahr 1943/1944, in dessen Verlauf man sich von einigen Frequentanten trennen musste. Der Grund dafür waren meistens unzureichende Studienergebnisse, disziplinarischen Verstöße oder Gesundheitsgründe. Frequentanten des Militärischen Hochschulinternats, die ihr Studium an der Militär-Veterinär-Akademie in Hannover absolvierten, wurden nach Wien in die Tierärztliche Hochschule (heute Veterinärmedizinische Universität) versetzt. Im Januar 1944 kam es zur Umorganisation, als das Militärische Hochschulinternat der Militärischen Akademie (kurz: VAK) angegliedert und in Abteilung militärischer Hochschüler (kurz: OVV) umbenannt wurde. Zum Kommandanten der Abteilung wurde Hptm. der Artillerie Miloš Vesel ernannt. Die Frequentanten wurden fortan als militärische Hochschüler bezeichnet. Nach Abschluss des Studienjahres 1943/1944 absolvierten die militärischen Hochschüler im Sommer 1944 die militärische Vorbereitung und die pflichtmäßige Fachpraxis in den jeweiligen Truppenteilen und Militäreinrichtungen, als auch in zivilen Betrieben in verschiedenen Gebieten der Slowakei, je nach Studienfach. Der Ausbruch des Aufstands in der Slowakei (Slowakischer Nationalaufstand) am 29. August 1944 bedeutete eine grundlegende Zäsur für die Abteilung militärischer Hochschüler. Als Folge des Aufstands kam es zur Auflösung der slowakischen Armee. Einige militärische Hochschüler samt Kommandant Hptm. der Artillerie M. Vesel nahmen aktiv am Slowakischen Nationalaufstand teil, andere warteten auf den Verlauf der Geschehnisse in ihren Heimatorten. Der neuernannte slowakische Verteidigungsminister Štefan Hašík setzte neue Maßnahmen zur Organisation der Armee um und zeigte sich um die Erneuerung des militärischen Schulwesens bemüht. Im Oktober 1944 wurde die Tätigkeit der Militärischen Akademie und im Rahmen ihrer organisatorischen Struktur auch der Abteilung militärischer Hochschüler wieder aufgenommen. Allerdings nahmen nicht alle Studenten am Unterricht teil, da sich einige den Aufständischen angeschlossen haben und aus der sich des Kollaborations-Regimes, dessen Einflussbereich sich nun hauptsächlich auf Bratislava beschränkte, als unzuverlässig galten. Am erneuten Unterricht nahm auch ein Teil slowakischer Studenten teil, die in Stuttgart und Wien ihr Studium fortsetzten. Im März 1945 stand die Front des Zweiten Weltkriegs vor den Toren Bratislavas. Die slowakische Regierung ergriff Maßnahmen zur Evakuierung und beschloss, den Sitz der höchsten Staatsämter, der Armeeführung und des Verteidigungsministeriums, als auch verschiedener Militäranlagen und Truppenteile auf das Gebiet Österreichs zu verlegen. Bis Ende März 1945 wurde die Abteilung militärischer Hochschüler vorübergehend aufgelöst und hat ihr Lehrbetrieb nach der Befreiung der Slowakei nicht mehr aufgenommen.

Zoznam použitej literatúry:

BAKA, Igor. K nasadeniu civilného obyvateľstva na opevňovacie práce počas nemeckej okupácie Slovenska v rokoch 1944 – 1945. In PEKNIK, Miroslav (ed.). Slovenské národné povstanie 1944 súčasť európskej antifasistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny. Bratislava : Ústav politických vied SAV v spolupráci s M SNP v Banskej Bystrici, 2009. ISBN 978-80-224-1090-8.

CSÉFALVAY, František a kol. Vojenské dejiny Slovenska - V. zväzok 1939-1945. Bratislava : MAGNET PRESS, Slovakia a VHÚ Bratislava, 2008. ISBN 978-80-89169-16-0.

CSÉFALVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica. *Slovenská republika 1939-1945*. Chronológia najdôležitejších udalostí. Bratislava : HÚ SAV, 2007. ISBN 978-80-969782-2-9.

CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013. ISBN 978-80-89523-20-7.

FORMÁNEK, Bedrich (zost.). *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy technickej*. Bratislava : ALFA, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1987. ISBN 063-183-87.

FREMAL, Karol. Politické prípravy Slovenského národného povstania z hľadiska celoslovenského i regionálneho v roku 1944. In SYRNÝ, Marek a kol. autorov. *Slovenské národné povstanie - Slovensko a Európa v roku 1944*. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2014. ISBN 978-80-89514-30-4.

HRADSKÁ, Katarína – FABRICIUS, Miroslav (ed.). Jozef Tiso. *Prejavy a články (1944 – 1947)*. Bratislava : HÚ SAV, 2010. ISBN 978-80-970060-8-2.

HRADSKÁ, Katarína a kol. autorov. *Slovenská republika 1939 – 1945*. Bratislava : VEDA vydavateľstvo SAV, 2015. ISBN 978-80-224-1351-0.

HUSÁR, Ladislav. *Slovenské veterinárstvo v rokoch 1939-1945*. Košice : Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, 2001. ISBN 80-968464-7-7.

JABLONICKÝ, Jozef. *Samizdat o odboji I*. Štúdie a články. Bratislava : Kalligram, 2004. ISBN 80-7149-681-2.

JABLONICKÝ, Jozef. *Z ilegality do povstania*. Kapitoly z občianskeho odboja. Banská Bystrica : DALI-BB, s.r.o. pre M SNP, 2009. ISBN 978-80-89090-60-0.

KAŠŠÁK, Peter. *Vojna jednej posádky*. Bratislava : LULU COM, 2017. ISBN 978-1-365-77183-5.

Kol. autorov. *Päť rokov slovenského školstva 1939-1943*. Bratislava : Štátne nakladateľstvo, 1944.

Kol. autorov. *Vysoká obchodná škola v Bratislave*. Program na študijný rok 1944/1945. Bratislava : VSO, 1944, s. 28.

Kol. autorov. *Slovenská univerzita v Bratislave. Soznam osôb, ústavov a prednášok. Zimný semester študijného roku 1943-44*. Bratislava : Akademický senát SU, 1943.

Kol. autorov. *10. rokov Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. 1938 - 1945*. Pamätnica. Bratislava : Vydal profesorský zbor SVŠT, 1948.

Kol. autorov. *Univerzita Komenského v Bratislave 1945-1955*. Bratislava : Rektorát UK, 1957.

Kol. autorov. *50 rokov Univerzity Komenského*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave 1969.

Kol. autorov. *Päťdesiat rokov Slovenskej vysokej školy technickej*. Bratislava : Alfa, 1987. ISBN 063-183-87.

Kol. autorov. *Dôstojníci a štáby povstaleckej armády*. Banská Bystrica : M. O. Enterprise pre Múzeum SNP, 1994. ISBN 80-85342-05-7.

Kol. autorov. *Hochschule für Welthandel in Wien. Personel – und Vorlesungs – Verzeichnis. Sommersemester 1944*. Wien : 1944, Hochschule für Welthand. <https://www.wu.ac.at/fileadmin/wu/o/uniarchive/Digitalisate/Vorlesungsverzeich>

KOLLÁR, Pavol. Koniec slovenskej armády. In CSÉFALVAY, František – PÚČIK, Miloslav (zost.). *Slovensko a druhá svetová vojna*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislave 29.-31.mája 2000 organizovanej Vojenským historickým ústavom a Historickým ústavom SAV. Bratislava : VHÚ, 2000.

KORČEK, Ján. *Slovenská republika 1943 – 1945. K pôsobeniu mocensko-represívneho aparátu a režimu*. Bratislava : MO SR, 1999. ISBN 80-88842-22-0

KORČEK, Ján. Ľudácky režim a ozbrojené sily 1. SR pri oslobodzovaní Slovenska v roku 1945.

ŠTEFANSKÝ, Václav (zost.). *Záverečná fáza 2. svetovej vojny a oslobodenie Slovenska*. Zborník príspevkov a materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislave 25. – 26. apríla 1995. Bratislava : VHÚ, 1996.

KOVÁČ, Dušan. *Bratislava 1939 – 1945. Mier a vojna v meste*. Bratislava : Albert Marenčin Vydavateľstvo PT, 2017. ISBN 978-80-8114-925-2.

KOZOLKA, Jaroslav. Vysoká vojenná škola 1940 – 1942. III. časť. In *Vojenská história*, č. 3, roč. 21, 2017. ISSN 1335-3314.

KOZOLKA, Jaroslav. Štátna slovenská vojenská reálka (1942-1945) II. časť. In *Vojenská história*, č. 1, roč. 23, 2019. ISSN 1335-3314.

PAŽUROVÁ, Helena. Prípravy budovania obrany na severovýchodnom Slovensku (január - máj 1944.). In TÓTH, Dezider (ed.) *Generál Július Nosko*. Príspevky z odborného seminára k 100. Výročíu narodenia Júliusa Noska, Tisovec, 6. júna 2007. Banská Bystrica : M SNP, 2011. ISBN 978-80-89514-04-5.

PEJS, Oldřich. K otázke zajateckého tábora v Grinavě v léte 1944. In LACKO, Martin - KLUBERT, Tomáš - VARŠO, Ivan (zost.). *Historické rozhľady V/2009*, Bratislava: Historické rozhľady občianske združenie, 2009. ISSN 978-83-7490-277-9. <http://files.rozhľady.webn.ode.sk/200000085-b3310b42ac/V-pejs-s.pdf>

ROŠKOVÁ, Miroslava – BORIKOVÁ, Mária. *Nezabúdame*. Bratislava : Rektorát SVŠT, 1984.

SEGEŠ, Vladimír a kol. autorov. *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha : OTTOVO NAKLADATELSTVÍ s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7451-459-2.

SLEZÁKOVÁ, Miroslava. Počiatky a rozvoj novodobého vysokého školstva. In KUDLÁČOVÁ, Blanka (ed.). *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelanie na Slovensku v rokoch 1918-1945*. Trnava : Vydavateľstvo Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2016. ISBN 978-80-8082-955-1.

ŠKODA, Rastislav. *Slovenskí študenti na štúdiách veterinárstva za 2. svetovej vojny*. (Viedenskí študenti). Bratislava : IRIS, 2014. ISBN 978-80-8153-023-4.

ŠKULTÉTY, Jozef. Kontrarevolučné úsilie Tisovej vlády v období Slovenského národného povstania (september 1944 – apríl 1945). In *Slovenské národné povstanie 1944*. (Sborník príspevkov z národnooslobodzovacieho boja 1938 – 1945.) Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1965. ISBN 71-033-65

ŠUMICHRASŤ, Peter – KLABNÍK, Viliam. *Slovenské letectvo 1939 – 1944 2*. Bratislava : Magnet – Press Slovakia, 2000. ISBN 80-968073-6-6.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Vojenský zajatecký tábor v Grinave (leto 1944). In *Vojenská história*, roč. 11, 2007, č. 4. ISSN 1335-3314.

ŠTEFANSKÝ, Václav. *Slovenskí vojaci v Taliansku 1943 – 1945*. Bratislava : VIA, MO SR, 2000. ISBN 80-88842-32-8.

ŠTVRTECKÁ, Anna. Vznik Slovenskej národnej rady v roku 1943. In *Slovenské národné povstanie 1944*. (Sborník príspevkov z národnooslobodzovacieho boja 1938 – 1945.) Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1965. ISBN 71-033-65.

TAKÁČ, Ladislav. *V krutom storočí*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003. ISBN 80-7165-382-9.

VESEL, Mirko. *Vojenská príprava a vyhlásenie povstania*. Bratislava : Slovak Academic Press, 1994. ISBN 80-85665-39-5.